

ANADOLU KARAMANLI AĞIZLARINA AİT ARAŞTIRMALAR

I. PHONETICA

J. ECKMANN

Karamanlı adı Anadolu'nun Türkçe konuşan ortodoks hıristiyanlarına verilen bir ad olup ilk defa 1553-1555 yıllarında İstanbul ve Anadolu'da seyahat eden Hans Dernschwam'ın seyahatnamesinde *Caramanos* (=accusativus) şeklinde geçmektedir.¹ Bazı Karamanlı iskân yerlerine Suriye'de, Balkanlar'da, Besarabya'da, hattâ Kırım'da tesadüf edilmekle beraber, Karamanlıların esas kütlesi, Türk - Yunan ahali mübadelesine kadar, Anadolu'nun takriben Trabzon—Fırat—Toros—Silifke hattından batıya düşen kısmında, bilhassa Kayseri, Nevşehir, Niğde, Konya bölgesinde, Karadeniz'in sahil mıntakasında, İstanbul'da ve başka yerlerde dağınık olarak oturmakta idi.

Karamanlıların menşei hakkında iki nazariye ileri sürülmüş bulunmaktadır: 1. Karamanlılar türkleşmiş Rumlardır; 2. Selçuklular zamanında Bizanslılarla olan sıkı münasebetler neticesinde Türklerin bir kısmı hıristiyanlığı kabul etmiştir ve Karamanlılar bunların torunları, yani aslen Türktürler² Birçok hususlar bu ikinci nazariye lehine konuşmaktadır.

Karamanlılar Yunan alfabesini kullanmış ve XVI. asırdan itibaren bu alfabe ile yazılı zengin bir Türkçe edebiyat geliştirmişlerdir. Şimdiye kadar tetkik ve neşredilen bu gibi eserlerden,³ ilk olarak, bazı örnekleri

¹ W. Heffening, Die türkischen Transkriptionstexte des Bartholomaeus Georgievits aus den Jahren 1544-1548: Abhandlungen für die Kunde de Morgenlandes. Leipzig 1941. 4. s. Son zamanlarda Karamanlıların bir kısmı protestanlığı kabul etmiştir.

² N. Dmitriev, Materialı po osmanskoj dialektologii. Fonetika «karamalickogo» yazıkı " Zapiski Kollegii Vostokovedov III (1928), 425. ve müt. s.

³ İstanbul patriği Gennadios Skholario'sun 1455-1456 sıralarında, Fatih'in talebi üzerine, kaleme aldığı ve ilim âleminde Gennadios'un itikatnamesi diye tanınan Yunanca risalenin Karaferye'li kadı Ahmet tarafından yapılmış ve Gennadios tarafından Yunan harfleriyle yazılmış olan Türkçe tercümesi Karamanlıca değil, Osmanlıcadır. T. Halasi Kun'un Gennadios török hitvallası [Gennadios'un Türkçe itikatnamesi] (KCSA I. Ergänzungsband [1936], 139-247) başlıklı, araştırmasına bakınız. Halasi Kun'un eseri hakkında bilgi edinmek için bakınız: Ragıp Özdem, Gennadios'un itikatnamesi: Ülkü X (1938), 529-540.

Bunun gibi E. Rezzini'nin Canto turco del secolo XVI in caratteri greci (Annali del R. Istituto Superiore Orientale di Napoli. N. S. I [1940], 237-239) başlığı altında tetkik ve neşrettiği, XVI. asrın başına ait ve Yunan harfleriyle yazılmış olan küçük Türkçe türkü de Karamanlıca değil, Osmanlıcadır.

Blau tarafından gösterilen XVI-XVII. asra ait Mariupol (Azak denizi kıyısında) metinleri zikredilebilir.⁴ Bunlardan başka, XVII-XVIII. asra ait henüz neşredilmemiş birtakım yazma metinler de vardır.⁵ Matbu eserlere gelince, bunlara XVIII. asrın başlarından itibaren raslanmaktadır. Khudaberdoğlu-Theodos Yunan harfli Türkçe yayınlara ait makalesine, 1718-1860 arasında Amsterdam, İstanbul, Kayseri, İzmir, Venedik, Viyana, Atina, Leipzig, Bükreş ve Şire matbaalarında basılan Yunan harfli Türkçe eserlerin bir listesini ilâve etmiştir.⁶ 71 maddede 54 eseri ihtiva eden bu listeden ilk Yunan harfli Türkçe kitabın 1718-de Amsterdam'da çıkmış olduğunu öğreniyoruz. Bu kitap, B. I. isminde bir papazın, Γκιουλζάρη ιμάνη Μεσιχί adıyla kaleme aldığı bir hıristiyan ilmihalidir. Khudaberdoğlu-Theodos'un listesinde (kısaltması: Khud.) verilen kitaplar arasında en çok dini eserler (ilmihaller, ibadet kitapları, Mukaddes Kitap tercümeleri, hıristiyan azizlerinin ve hıristiyanlık uğrunda ölenlerin hayatını nakleden kitaplar v. s.), birer ilmî, felsefi, tıbbi ve ticari eser, bir inşa kitabı, bir Türkçe-Yunanca lügat⁷ ve bir-iki lâdinî eser⁸ vardır. 1860-tan sonra çıkan

⁴ O. Blau, Griechisch-türkische Sprachproben aus Mariupoler Handschriften: ZDMG XXVIII (1874), 562-576. Blau'nun tahmininden farklı olarak, bu metinler «Kırım Türk halk ağzı» (571. s.) ile değil, Anadolu Karamanlı ağzlarından biriyle yazılmıştır. İmlâsı ş sesi için kullanılan hususi işaretten sarfınazar, Anadolu Karamanlı imlâsının aynıdır.

⁵ Bu metinler hakkında Gy. Moravcsik (Egyetemes Philologiai Közlöny [Umumi Filologya Belleteni] IV [1931], 21) ve Heffening (a. e. 10. ve müt. s.) bazı malûmat vermektedir.

⁶ S. A. Khudaberdoğlu-Theodos, Ἡ τουρκόφωνος Ἑλληνική φιλολογία 1453-1924 [Türkçe Yunan edebiyatı 1453-1924]: Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν [Bizans Araştırmaları Kurumu Yıllığı] VI (1930), 299-307. Müellif, 1718 ile 1860 arasında basılan kitapların katalogunu tanzim ettiğini söylüyorsa da, hakikatte listesi 1857-de sona ermektedir. Bu listeye E. Misaelides'in tercüme ettiği Χαζινεὶ ἀράτῃ μουστακημῆτῃ Μεσιχίε (İstanbul 1860) başlıklı eser ilâve edilmelidir.

⁷ Bu lügat Z. Hagioraites'in Λεξικὸν τουρκικὸν καὶ γραικικὸν [Türkçe-Yunanca lügat] başlıklı eseridir. Bu eser ilk defa 1805-te Venedik'te basılmıştır (1817², 1819³; listede bundan başka daha üç defa basıldığı kaydedilmişse de, basılış tarihleri yerine birer ? işareti konmuştur). Khudaberdoğlu-Theodos'un listesine Türkçe kısımları da Yunan harfleriyle yazılı şu iki lügat de ilâve edilmelidir: D. Aleksandrides, Λεξικὸν τουρκικο-γραικικὸν σύντομον [Türkçe-Yunanca küçük lügat], Viyana 1812 (aynı müellifin aynı yerde ve aynı yılda çıkan Γραμματικὴ γραικικο-τουρκικὴ [Yunanca - Türkçe gramer] unvanlı eserinin ilâvesi) ve 1840-ta Atina'da basılan Δογματικὴ (J. Deny, Grammaire, XX. s.).

⁸ Bunlar arasında dünya edebiyatı tarihi bakımından çok mühim bir eser de vardır. Bu, İ. s. III. asırda yaşamış olan Yunan yazarı Heliodoros'un Theagenes ile Kharikleia adlı romanının E. Misaelides tarafından yapılan ve 1851-de İstanbul'da neşredilen tercümesidir. Bu tercüme, XVI-XVIII. asırda Avrupa edebiyatlarına büyük tesirler icra etmiş ve hemen hemen bütün Avrupa dillerine çevrilmiş olan bu Eski-Yunan romanının Anadolu Karamanlıları arasında XIX. asrın ortasında hâlâ rağbet görmekte olduğunu göstermek bakımından dikkate değer (J. Darko: Debrecni Szemle [Debrecen Mecmuası] V [1931], 135-136).

Karamanlıca kitapların kataloğu henüz yapılmamıştır.⁹ Müstakil eserlerden başka ayrıca Yunan harfli Türkçe gazete ve mecmualar da vardı. İlk Yunan harfli Türkçe gazete olan Γαζεταί 'Ανατολή 1840-ta İstanbul'da E. Misaelides tarafından kurulmuştur.¹⁰

Karamanlı dili, Yunan harfli eserlerde görüldüğü gibi, birlik göstermemektedir, fakat burada da bir " edebî dil „ ve muhtelif " ağızlar „ vardır. Bizzat tetkik edebildiğimiz metinlere dayanarak Karamanlıca eserleri dil bakımından şöyle tasnif edebiliriz :

I. Doğrudan doğruya edebî Türkçe ile yazılı eserler. Bunlar aslen Arap harfleriyle yazılmış Türkçe eserlerin Yunan harfli neşirleridir. Pröhle'de küçük bir örneğini gördüğümüz Ahmet Mithat'ın bir romanı gibi.¹¹ Bu gruba giren eserler nispeten yenidir. Transkripsiyon sistemleri umumiyetle doğru olduğu ve kelimelerin vurgusunu gösterdikleri cihetle faydalıdır.

Rumlar için yazılmış Türkçe gramer ve lügatleri de burada zikretmek lâzımdır. Bu gibi eserlerde Arap alfabesiyle yazılmış olan metin bir de Yunan harfleriyle de tekrarlanmıştır.

Nihayet XIX. asrın son yılları ile XX. asrın başlangıcında İngiliz Mukaddes Kitap Şirketi tarafından neşredilmiş olan Yunan harfli Türkçe Mukaddes Kitap tercümeleleri de bu gruba ithal edilebilir. Ancak bunlarda bütün has isimler (İŞ ve KM'te¹² olduğu gibi) Yunancadır.

II. Halk unsurları ile az çok karışık bir yazı dili ile yazılmış eserler. Bunlar arasında türlü kademeler vardır:

a) Dili edebî Türkçeye yakın olmakla beraber halk ağızlarına ait birtakım fonetik hususiyetleri (noksan vocalis uyumu: *anler, arzuler, oğlı, günü, yoktur, oldu, kurtul-, buln-, doldır-, kalup, yetisüp, nufuzlı* ; eooi: *et-, de-, eşit-, ver-, gece oo it-, di-, işit-, vir-, gice*; ses boşluğu: *bean, tesmie*, tektük assimilatıo ve dissimilatıo hâdiseleri: *şehar, mimkin, muhasere*, v. s.) ihtiva eden metinler. TaOs, Hem veya Asia adlı gazetededen Pröhle tarafından gösterilen parça¹³ bu tiptendir.

Bundan başka Anadolu hıristiyanlarına Yunancayı öğretmek maksadıyla Türkçe kısmı da Yunan harfleriyle yazılan lügatler de bu gruba dahildir. Bu lügatler esas itibarıyla edebî dille yazılmış olmakla beraber, bazı ağız hususiyetleri ile ağızlara mahsus tektük kelimeleri de ihtiva

⁹ Karamanlıca kitaplar hakkında şu eserlerde de malûmat vardır: C 1. Hart: JA IXe ser. , t.XVI (1900), 459 - 477 ; W. Pröhle: KSz XII (1911/12), 199 - 216; S p. Lampros: Νέος Ἑλληνομνημίων XV (1921), 363 - 366 ; J. Deny, Grammaire (bibliyografya); R. M. Dawkins, Turco-Christian Songs from Asia Minor: Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales II (1934) [Melanges Bidez], 185-206; J. Deny: KCsA III (1941), 119 - 128 ; C.C. Giurescu, Livres turcs imprimés à Bucarest (1701 et 1768): Revista Istorica Romana XV (1945), 275-286.

¹⁰ Khudaberdoglu - Thedotos, a.e. 303.

¹¹ KSz XII, 216.

¹² Kısaltmalar için 169-172. sahifelere bakınız.

¹³ KSz XII, 214. ve müt. s.

etmektedirler. Aleksandrides'in Türkçe-Yunanca lügati bu nevi eserler için örnek olarak gösterilebilir.

b) Bu gruba dahil metinler a grupunda temas edilen hususiyetlerden başka, yalnız Karamanlıca metinlerde raslanan bazı hususiyetler göstermektedir: Arapça isim ve adiectivumlara bir *-lik* ve *-li* ekinin getirilmesi: *aflık*, *mübarekli*; Arapça adiectivumdan *-siz* ekiyle adiectivum privativum teşkili: *mimkinsiz* 'imkânsız'; yardımcı fiil olarak *edilmek* ve *olunmak* yerine *olmak*: *icra ol-*, *cem ol-* 'toplanmak'; nadiren Türkçe veya Farsça kelimedden Arap ekiyle kelime teşkili: *variyet* 'varlık', *serbestiyet oo selbeziyet* 'serbestlik' v. s. Haz, El, Gül, Plan bu tiptendir.

c) Bu metinlerde ağız hususiyetleri bundan evvelki gruplara nispetle daha çoktur. Ancak syntaxis Türk syntaxisinden büyük farklar göstermemektedir. RaAC, AC, KŞ gibi Mukaddes Kitap tercümeleri ve Do, İsp gibi diğer eserler bu gruba dahildir.

III. Karamanlı halk dili veya ona çok yakın bir dil ile yazılmış eserler. Bunlar dil bakımından tam bir birlik teşkil etmemekle beraber, esas itibariyle aynı ağız hususiyetlerini göstermektedirler. 1-8 numaralı metinler (aş. bk.) bu gruba dahildir. Diğerlerine nispetle en çok ağız hususiyetleri AO'ta vardır. Ondan sonra La, Serapheim'in kitapları ve syntaxisi barbarizmlerle dolu olan Syn gelir.

Aşağıda bahsedeceğimiz ses hususiyetlerinden başka, bu metinlerde birçok morphologia, syntaxis ve lügat hususiyetlerine tesadüf edilmektedir. Bu hususiyetlerle bu yazımızın devamında ayrıca meşgul olacağımızdan, şimdilik bunlara temas edilmemiştir.

Karamanlıca'nın nasıl bir dil olduğu meselesine ilk defa Jacob temas etmiştir. Jacob Karamanlıca'yı "klâsik dile çok yakın,, bir dil sanmaktadır.¹⁴ Bu iddia, yukarda görüldüğü gibi, yalnız kısmen doğrudur.

Anadolu Karamanlı ağızları hakkındaki ilk araştırma Huart tarafından yapılmıştır.¹⁵ Ancak Huart'ın tahmin ettiği gibi işlediği eserler doğrudan doğruya Ankara ağziyle yazılmış değildir. Bundan başka, Huart eserlerin müellifi hakkında da yanılmıştır. Çünkü kaynak olarak kullandığı eserlerin hepsinin müellifi "Seraphin Raqîb,, (Raqîb "rahip,, şeklinde okunmalıdır), yani Adalia'lı Serapheim (aş. bk.) değildir; Huart'ın "No. 2,, ile işaret ettiği Προσκυνητάριον τοῦ Ἁγίου Ὁρους [Mukaddes Dağ ziyaretgâhı] başlıklı eser Serapheim'in değil, Ignatios adında bir papazın yaptığı bir tercümedir (Khud. No. 33). Gerçi Serapheim'in de bir Proskynetarion'u vardır, fakat bunun unvanı başkadır (aş. bk.). Huart esaslı diyalektolojik bir incelemeye girişmemiş,

¹⁴ G. Jacob, Zur Grammatik des Vulgâr-Türkischea : ZDMG LII (1898), 696.

¹⁵ C1. Huart, Notice sur trois ouvrages en turc d'Angora, imprimes en caracteres grecs : JA IXe ser., t. XVI (1900), 459-477.

imlâ meseleleri dolayısıyla bazı fonetik ($k \rightarrow g$, i ve o prothesisi, meta-thesis, geminatio), morfolojik (*rabbi-l*) ve kelime teşkili (*mübarek-li*) hususiyetlerinin zikriyle iktifa etmiştir. Fakat burada da yanlışlardan kurtulamamıştır: **πεπενή** باطنی "son coeur,, (466. s.) değil, *bedeni* şeklinde okunmalıdır; **ἀγγουζιζάν** (467. s.), **ἀγνασιν** (471. s.), **πεφάτ** (472. s.), **μεχφούμ** (472. s.), yani *ansızdan* 'ansızın', *annasın* veya *ağnasın* 'anlasın', *befat* 'vefat', *mehfum* 'mefhum' "yanlış transkripsiyon,, (472. s.), *karerinces*, *tuttukças* da "hata,, (469. s.) değil, ağız hususiyetleridir.

Prö h l e, Türkçede vurgu meselesi hakkındaki yazısında Karaman-ıcanın vurgu meselesine de dokunmuştur.¹⁶

Deny'nin Grammaire'inde Karamanlıcadan alınmış birçok misaller vardır. Bundan başka Deny, Karamanlıcada raslanan -(y)işin-li gerundiumla ayrı bir yazıda meşgul olmuştur.¹⁷

Karamanlı dili hakkında şimdiye kadar en ciddi araştırmayı Dmitriev yapmıştır. Dmitriev, yukarda adı geçen araştırmasında (ZKV III, 417-458; IV, 107-158) 1841-de Selanik'te çıkmış ve Kiril harfleriyle yazılmış bir dil kitabının Karamanlıca kısmını fonetik bakımdan işlemiştir. Fakat onun incelediği Karamanlı ağızı Anadolu Karamanlı ağızlarından farklıdır. Dmitriev'in bu eserinden Karamanlıcanın yazılmasında Balkanlar'da Yunan harfleri yerine bazen Kiril harflerinin de kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bu makalemizde 1756 ile 1818 yılları arasında basılmış sekiz Yunan harfli Türkçe kitaba dayanarak, Anadolu Karamanlı ağızlarını fonetik bakımdan tetkik etmek istiyoruz. Dayandığımız metinler şunlardır:

1. Kyr = Kyriakodromion [Pazar vaizleri külliyatı]: Adalia'lı (Antalya'lı) Serapheim, Τζοῦμλε σεπενήν κυριακηλερινὲ τζεβὰπ βὲ νασαατλάρ... Venedik 1756, 1795². XII+426 s. (Khud. No. 6-7).¹⁸ Müellif, "cemii Anadol etrafında sakin olan hristiannara,, hitabettiği bu kitapta, yılın her pazar gününe mahsus olmak üzere Yunancadan tercüme ettiği vaizleri toplamıştır.

2. Pros = Proskynetarion [Ziyaretgâh kılavuzu]: Adalia'lı Serapheim, Κουτλουσαῖ'ίφ. Ἀζήμ μουπαρέκ Χριστός Ἐφέντιμιζην μεβλοῦτ δλοῦπ ἀγιακ παστηγή γερήν ζιαρετ ναμεσσή. Προσκυνητάριον τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ... Lipsia 1758². 84 s.¹⁹ (Khud. No. 9). Filistin ve bilhassa

¹⁶ W. Pröhle, Zur Frage des Wortakzents im Osmanisch-Türkischen: KSZ XII (1911/12), 199-216.

¹⁷ J. Deny, Le gerondif en *-(g)is'in*, d'après les écrits du moine Ioanni Hierotheos, en turc des Grecs-orthodoxes turcnphones d'Anatolie: KCsA III (1941), 119-128.

¹⁸ Huart (a. e. 476) bu eserin ilk defa 1758-de basıldığını söylemektedir. Aynı yerde, unvandaki *νασαατλάρ* tertip hatasıdır. Bu hatalar Heffening'e de geçmiştir (a. e. 11. s.). Khud. listesinde (No. 7) ikinci basılış tarihi olarak gösterilen 1758 de yanlıştır.

¹⁹ Giurescu (a. e. 576), bu eserin ilk defa 1701-de Bükreş'te basıldığını söylüyorsa da ne kendisi, ne de eserlerini mehzaz olarak gösterdiği müellifler bu ilk basılışı

Kudüs'teki mukaddes yerleri ziyaret etmek isteyen hıristiyanlara mahsus Yunanca ve Türkçe bir kılavuzdur.

3. Ps = Psalterion [Mezmurlar kitabı]: Adalia'lı Serapheim, *Ψαλτήριον* ... Venedik 1782. 10 + 282 s.²⁰ (Khud. No. 14).

4. IK = Adalia'lı Serapheim, *Ἰπτιλά*²¹ *καλαμί* ... Venedik 1806². 18 + 110 s.²² (Khud. No. 36). İsa'nın hayatı hakkında Yunancadan tercüme edilmiş bir eserdir.

5. Ko = Adalia'lı Serapheim, *Κολάϊ ἱμάν νασιχετοῦ* ... Venedik 1806². 96 s.²³ (Khud. No. 35).

Bu eserlerin müellifi, daha doğrusu mütercimi olan keşiş Serapheim, Karamanlı edebiyatının en çalışkan simalarındandır. Hayatı hakkında mufassal bilgiye sahip değiliz. XVIII. asrın ilk yarısında Isparta'da doğmuştur. Fakat kendisi Adalia'lı (Adalia'lu), yani Antalya'lı olduğunu söylüyor. 1774-ten itibaren kısa bir müddet Ankara metropolitliğinde de bulunan bu zatın, adı geçen eserlerden maada başka Türkçe ve Yunanca eserleri de vardır.²⁴ *Παχάρι χειράτ* ... (Venedik 1806; Khud. No. 34) ve *Ἀζήμ πατησάχ μοναστήρ Κύκκονουν*... (Venedik 1816; Khud. No. 40) başlıklı eserleri Huart tarafından kısaca tetkik edilmiştir.

6. La = Lausaikon: Mora'lı Dionysios, *Λαυσαϊκόν . . . κλ ἄσκητιςερὶν ὁμουρλερινή νάκλ ἔτερ . . .* Venedik 1806. 157 s. (Khud. No. 28, mütercim ismi ve eserin basılış tarihi kaydedilmemiştir). Hıristiyan çilekeş ve şehitlerinin hikâyelerini anlatan bu kitap "Rumcandan Anadolu semtinde bulunan ve Rumca bilmeyen Hıristiyanların kifaeti için» tercüme edilmiştir. Mütercim Dionysios "Kaysarının skholiasında,, okuyan bir zattır.²⁵

7. AO—Altınoluk: Nemşehir'li (Nevşehir'li) Georgios, *Ποῦ Ἀλτηνολοῦκ ἀγιλάν κηταπτά πάξι μάρτυροςλαρὴν βέ ὀσιοσλαρην νακλιγετλερί, Ἰκραντάι ἰτζοῦν τζεκτηκλερὴ καργετλερ περιάντηρ* ... 1815.114-336 s.

görmemişlerdir. Serapheim'in 1701-de belki daha dünyaya gelmemiş olduğu düşünülecek olursa bu tarihin yanlış olması icabeder. 1750 sıralarına ait bir tarih çok daha muhtemel olabilir. Tabii, eserin ilk basılış meydana çıkmadıkça onun hangi tarihi taşıdığı tesbit edilemez. Üçüncü basılış 1780 (Lipsia), dördüncü basılış ise 1799 tarihinde (Viyana) çıkmıştır (Khud. No. 8, 13, 26; Giurescu, a. e. 576. ve müt. s.).

²⁰ Deny: KCsA III, 122, 3. not ile karşılaştırınız

²¹ Huart'da *ἰπιλά* (a. e. 475) ve Khud-aberdoğlu-Theodotos'ta *ἰπιλά* (No. 3, 36) yanlış gösterilmiştir.

²² İlk basılış 1753 (Venedik; Khud. No. 3).

²³ İlk basılış 1753 (Venedik; Khud. No. 4).

²⁴ Huart, a. e. 474. ve müt. s.; Khud. No. 3-9, 12-18, 21, 26, 27, 34-36, 40 (muhtelif basılışlarıyla ceman 12 eser). Deny: KCsA III, 122, 3. not ile karşılaştırınız.

²⁵ Burada sözü geçen «Kaysarının skholiası», yani Kayseri Karamanlı mektebi, Karamanlıca ilk ve tam Mukaddes Kitap tercümesini (1800 sıralarında) yapan İskenderunlu Germanos (1759-1805) tarafından kurulmuştur (Khud-aberdoğlu-Theodotos, a. e. 303).

(Khud. No. 39). "Kayseri mansıbından nemşerli,, papaz Georgios, kitabını yazdığı zaman 56 yaşında idi. Bu eserinde hıristiyan aziz ve şehitlerinin türlü "Rumca,, kitaplardan toplayıp "Türk lisanına,, adapte ettiği hikâyelerini anlatmaktadır.²⁶ Aziz ve şehitlerin "nakliyetlerinden bazılarını kısalttık, okuyan ve dinneyennere usannık gelmesin deyi,, diyor. Hakikaten papaz Georgios, hikâyelerini sancı bir şekilde anlatmıştır.

8. Syn=Synaksarion [Azizlerin biyografyaları]: *Ἰαννεοῦ Ἀναστασίου, Μπὸς κίταβ ὦν ἡκῆ ἀγῆν συναξαριστῆ τέκμιλ τερ κῆ* . . . Venedik 1818. 564 s. (Khud. listesinde yoktur). Hıristiyan aziz ve şehitlerinin yılın her gününe mahsus hikâyeleri. "Rumcadan,, tercümedir.

Burada esas kaynak olarak aldığımız bu metinlerden başka, aşağıdaki eserlerden de faydalandık :

9. RaAC = *Ῥάππι Ἰῶᾶ ἔλ Μεσιχῶν Ῥαχδι τζεδιδινὺν γιουνανὺν λισανιν-Ἰσταντινῶν λισανινᾶ τερτζουμεί* . . . (De Kastro matbaası) 1826. 301 + 4 s. (Khud. No. 52).

10. AC = *Ῥαχτι*²⁷ *τζετιτ. Καινὴ Διαθήκη, γιάνι Ῥάππι μιζ εβ(=βέ) χελαστ-ζημηζ Ἰησοῦς Χριστοζοδὺν γενὺ βαζιετ(=βασιετ) . . .* Atina 1838. 329 s. (Khud. listesinde yoktur). Tanıklarımız Metta (Yunanca Matthaios, kısaltması: Mat) tarafından yazılmış olan kısımdan alınmıştır.

11. KŞ = *Κιτάπη σερίφ. Παλαιὰ Διαθήκη γιάνι Ἐσκι βασιγιέτ.* Atina 1838. 1032 s. (Khud. listesinde yoktur).

12. Do = Paisios, *Τογροβ τινιγῆσταπαυλῆ* . . . 1839. 237 s. (Khud. No. 64). Kayseri metropoliti Paisios Kayseri'de ilk (Yunan harfli) matbaayı kurmuştur.²⁸ Eseri, Moskova metropoliti Plato'nun *Κατήχησις* (1765) başlıklı ortodoks ilmihalinin "bazı taraflarında birkaç tenzil ve kitabın maksadına mugair olmayan tebdilliklerilen okuyanların kolay annaması için,, tercümesidir.

13. İsp = Endirlik'li İoannes Georgiades, *Ἰσπάτι Μεσιχιγέ* . . . İstanbul 1857. 206 s. (Khud. No. 71). "Rumcadan,, tercüme edilmiştir.

14. Haz = Evangelinos Misaelides, *Χαζινέτ ἀράτ μουστακημέτ Μεσιχηά.* 1860. 464 s. (Khud. listesinde yoktur). "Rumcadan,, tercüme edilmiştir.

15. TaOs — N. Th. Sullides. *Ταρίχι Ὄσμανί.* I. cilt. İstanbul 1874. 399 s.

²⁶ Bu kitapta anlatılan *Ayos* [Aziz] *Eusiathiosun* ve *horantasının* [ailesinin] *aziz nakliyeii beyan* (264-284. s.) adlı hikâyenin varyansları Anadolu'da halk arasında da yaşamaktadır. A. C a f e r o ğ l u 'nun Anadolu ağızlarından toplamalar (İstanbul 1943) başlıklı eserinin *Memet 3* (49-53. s.) ve Sivas ve Tokat illeri ağızlarından toplamalar (İstanbul 1944) başlıklı kitabının *Döylet kuşu* (162-166. s.) isimli masalları yukardaki hikâyenin birer varyansıdır.

²⁷ Asıl metinde harfin üzerinde bulunan nokta, matbaamızda işaretli Yunan harfleri bulunmadığı için, harften sonra konmuştur.

²⁸ K h u d a b e r d o ğ l u - T h e o d o t o s , a . e . 303.

16. El = Ürgüp'lü Kh. Stephanos İoannu, 'Ελεγχος διαμαρτυρομένων γιάχοτ τεκζιπ-ουλ Προτεστάν. Atina 1876. 288 s.

17. Gül = Georgios İoannu Aimelogli, Κιουλζάρι ιμάνι Μεσιχί... İstanbul 1883. 323 s.²⁹

18. Hem = Hemerologion [Takvim]: 'Ημερολόγιον γιάνι... χέρ κιοὺν ζικρ δληγάν ἀπόστολος, σεχίδ, πατέρες. ὁσιος βὲ τζιλλεκεσελεριν τερτζεμέι χαλλερινι μουχτεβι μεδζμουάδηρ. İstanbul 1891. 508 s.

19. İŞ = 'Ιντζίλι σ'ερίφ γιάνι 'Αχτ'ηλ τ'ζετ'ιτ'. Londra 1891.

20. Plan = Hierotheos Teknopulos, Πλανῶντες και πλανωμένοι γιάνι ἀλδαδανλάρ βὲ ἀλδανανλάρ. İstanbul 1898. i. cilt 303 s., II. cilt 143 s.

21. KM = Κιτάπ'η Μουκατ'τ'ές γιάχ'οτ' 'Αχτ'η ἀτίκ ιλὲ 'Αχτ'η τ'ζετ'ιτ'. İstanbul 1905. 1224+356 s.

Phonetica

İMLÂ

Türkçenin 31 sesinden *c, ç, h, ı, j, ö, ş* ve *ü* seslerini Yeni - Yunan alfabesiyle işaretlemek mümkün değildir. Bundan başka eski metinlerde çok defa *b, d* ve *g* sesleri de *p (π), t (τ,θ)* ve *k (κ)* ile gösterilmiştir. Türkçedeki sesleri hakiki değerlerine göre tesbit için ilk ciddi teşebbüs ancak 1826-da İstanbul'da basılmış olan RaAC'te yapılmıştır.³⁰

Esas kaynak olarak kullandığımız 1 - 8 numaralı eserlerin hepsi 1826-dan önce basılmış olduklarından tatbik ettikleri imlâ epey kabardır. Bununla beraber, Türkçedeki sesleri mümkün olduğu kadar doğru bir şekilde tesbit etmeğe çalışan bir eser vardır: Synaksarion. Bu eserin en büyük meziyeti, *b (μπ) — p (π), d (ντ) — t (τ), g (γκ) — k (κ)* seslerinin, bilhassa kelime başlarında, birbirinden ayırıldılmasıdır. Buna mukabil *ı — i, c — ç, s — ş, z — j* seslerinin işaretleri arasında bir fark gözetilmemiştir: *ı, i = ι, ει, η* ve pek nadiren *u*; *c, ç = τζ*; *, ş = c, ç*; *z, j = ζ*. En kaba imlâ ile Altınoluk'ta karşılaşıyoruz: *ı, i = ι, η* ve pek nadiren *o*; *o, d = ο*; *u, ü = ου (bazen ü = ιου)*; *b, p = π*; *g, k = κ*; *d = τ, δ*; *t = τ, θ*. S e r a p h e i m'in eserleri ve Lausaikon işaretleme bakımından bu iki metin arasında bir intikal teşkil etmektedir. Bunlarda vocalislerin işaretlenmesi Altınoluk'taki gibidir, fakat consonansların işaretlenmesi, bilhassa Psalterion'da, Altınoluk'takine nispetle daha itinalıdır, yani *b, d* ve *g* için *π, τ, κ* işaretlerinden başka (in, icn *ντ, (d)* ve *γκ (g)* işaretlerine de sık sık raslıyoruz.

²⁹ Bu, yukarda adı geçen ilk matbu Karamanlıca eserin dördüncü basılışdır.

³⁰ Karamanlıların kullandıkları Yunan harfli imlâ meselesi ile ayrı bir yazıda meşgul olacağız.

VOCALISLER

a

1. Bu vocalis Karamanlıcada esas itibariyle muhafaza edilmiştir.

2. *a* > *e*:

a) *y-nin* tesiriyle : *heyal χεγιάλ* Kyr 185 : 38, AO 214 : 5, La 44: 17, Syn 70 : 39, Do 88 : 1 < hayal ; *heyat χεγιάτ* Kyr 3 : 27, Pros 62: 5, *χεγιατ-* Ko 65 : 30 < hayat ; *heyran χεηρανληγ-* Ps 42 : 32 (metathesisle : *heryan χεριάν* Ps 101 : 14), *χεγிரάν* AO 30 : 3, *χεϊράν* La 34 : 16, Syn 236: 41, tsp 24 : 24 < hayran. Vocalislerarası *y-nin* düşmesiyle: *heal, heat* (22. § c). Bu değişme Türkçe kelimelerden yalnız, *yeyka- γεϊκα-* Kyr 78 : 18, Pros 40 : 10, İK 3 : 8, La 33 : 31, *γεηκα-* Ps 35: 13, *γιεγκα-* Syn 236 : 13, *γιεγικα-* Do 67 : 17, *γιεϊκα-* Haz 277: 27 < yayka- 'yıkamak' kelimesinde umumidir (fakat AO'ta *yeka-*, 17. §-a bk.), diğer kelimelerde seyrektiler : *bureya πούβεγια* La 25 : 28 < buraya ; *oreya ὄβεγια* La 46 : 2 < oraya ; *eşaye ἔσαγε-* AO 288 : 3 < eşya ; *hedaye χεταγέ* Kyr 288 : 19, Ko 7 : 16, AO 308 : 8, *χεταγε-* Ps 110 : 23, La 24 : 22 < hedaya 'hediyeler'.

b) Palatal k-nin tesiriyle : *kehat κεχάτ* AO 95 : 30 < kâğıt ; *kehaya κεχαγια-* AO 23 : 10 < kâhya.

c) Açık son hecede bulunan *a*, r-den sonra bazen *e* olur : *fikare φικαρῆ* Kyr 18 : 23, AO 53 : 26, La 75 : 22, *φικαρῆ* Ps 11 : 23, *φικαρῆ-* Ko 26 : 4, *fukare φουκαρε-* La 52 : 36, Syn 126 : 9 < fıkara, fukara ; *hatire χατιρε-* La 59 : 13, *χατιρε-* AO 227 : 29, *χατιρε-* El 140 : 7 < hâtıra ; *mahsare μαχσαρε-* Kyr 284 : 26, *μαχσαρε* Ps 268: 15, *muhasere μουχασερε-* Syn 288 : 3, *μουχασερε* TaOs 65 : 17 < muhasara ; *sahre σαχερε-* AO 269 : 32 < sahra ; *yare γιαρῆρ* 17 : 11 < yara.

d) *Allah (Hristos) aşkına* tâbirine münhasır olarak, *aşkına* kelimesi metinlerimizde ekseriyetle *eşkina ἔσκινᾶ* Kyr 78 : 10, IK 59 : 14, La 83 : 37, *ἔσκηνα* AO 288 : 11, *eşkine ἔσκινῆ* AO 249 : 9 şeklinde geçmektedir.

3. *a* > *t* : *kahrıman καχριμάν* Kyr 284 : 37 (∞ *kahraman καχραμάν* 87 : 19), Ps 43 : 9, *καχρημάν* Hem 256 : 1 < kahraman.

4. *â* > *û* : *halâsa χουλουσᾶ* Kyr 26 : 18, *χουλουσᾶ* κελάμ Ko 68J: 18, *χουλούσαγι κελάμ* AO 286 : 31 (∞ *hülâse χιούλασε* Syn 5 : 26) < hulâsa.

e

5. Bugün *e* ile telâffüz edilen kelimelerin Karamanlıcada-da umumiyetle *e* ile yazıldığını görüyoruz : *beş, de(ğ)il, erkek, e(y)i, geç-, gel-, ye-, yedi, yer, yel-* v.s.

6. *e* ∞ *i* :

de- ∞ *di-* : (1 - 8 numaralı metinlerde yalnız *de-*) *ντε-* Kyr 19 : 36, Pros 9 : 8, Ps 3 : 23, IK 3 : 29, Syn 3:9, *τε-* La 79 : 13, AO 131 : 4, Do 1: 14, *τ'ε-* ACMat I 13, *δε-* Isp 11 : 17, fakat bazı metinlerde

de-, *di-* ile nöbetleşe kullanılır: *δε-* Haz 19 : 1, TaOs 174: 4, Hem 198 : 12 ∞ *δι-* Haz 19 : 2, TaOs 174 : 3, Hem 102 : 5 v.s. 'demek'.

eşit- ∞ *işit-*: (1-8 numaralı metinlerde *eşit-*) *ἔσιτ-* Kyr 23: 25, IK 52 : 1, Ko 25: 30, Syn 74: 33, Isp 12: 16, El 230: 5, *ἔσσιτ-* Ps 4: 14, *ἔσητ-* La 40 : 19, AO 25 : 17, *ἔσ'ιτ-* ACMat II 22, Haz 16: 12, TaOS 7 : 23 ∞ *ἴσιτ-* Isp 147 : 14, *ἴσ'ιτ-* Hem 33 : 15 v. s. 'işitmek'.

et- ∞ *it-*: *ἔτ-* Kyr 308 : 2, Pros 4 : 3, Ps 2 : 30, La 48 : 3, AO 226 : 1, Syn 3 : 17, Do 1 : 9, Isp 23 : 25, Haz 16 : 7, El 3 : 18 ∞ *ιτ-* Kyr 2: 1, Pros 8: 25, Ps 16 : 7, İK 4 : 1, Ko 7 : 1, RaAC, KŞ, ACMat I 19, Do 21 : 10, Isp 23 : 19, Haz 3 : 2, TaOs 7 : 5, Hem 16 : 6 v. s. 'etmek'.

gece ∞ *gice* : (1-8 numaralı metinlerde yalnız *gece*) *γκετζε* Kyr 417 : 4, Ps 121: 23, *κετζε* La 139 : 7, AO 318 : 23, *γκιετζε* Syn 304 : 28, *γκεδτζε* İsp 141 : 23 ∞ *κιδτζε* Isp 65 : 21, El 10 : 22, Hem 51:6, *κ'ιδτζε* TaOs 368 : 22 v. s. 'gece'.

gene ∞ *gine*, *yine* : *κένε* La 22 : 19, *γκένε* Syn 8 : 39 ∞ *κίνε* Kyr 316 : 7, Ps 121: 28, El 14: 9, *κήνε* AO 298: 2, *γκίνε* Syn 304: 25, *γίνε* Isp 19: 19, Haz 103: 15, Hem 40 : 18 v. s. 'gene, yine'.

get- ∞ *git-*. *κετ-* Kyr 85: 15, AO 55 : 18, Do 92: 1, *γκετ-* La 35 : 32, *γκιετ-* Syn 407: 43, *κιετ-* El 31 : 19 ∞ *κιτ-* Kyr 67: 24, Ko 7 : 21 v. s. 'gitmek'.

gey- ∞ *giy* : *κεϊτιρ-* Kyr 22 : 22, *κεγιν-* La 94 : 22, Isp 10 : 5, *κεγι-* AO 67 : 18, *γκιεγιν-* Syn 19 : 3 *κ'εγιν-* a z 72: 12 ∞ *γκιγιν-* Syn 36 : 17 v. s. 'giymek'.

ver- ∞ *vir-*: *βερ-* Kyr 60: 1, Ps 2: 29, Ko 11: 21, AO 298: 11, La 48 : 13, Syn 3 : 11, ACMat VII 6, RaAC, KŞ, Do 46: 15, Haz 93 : 7, El 7: 26 ∞ *βιρ-* Ko 21: 6, Isp 23: 7, Haz 16: 13, TaOs 65: 9, Hem 18: 2 v. s. 'vermek'.

Şu kelimelerde e vardır: *çeyne-* *τζεϊνε-* La 76: 38, Syn 231: 1 'çiğnemek' ; *elet-* *ἔλετ-* AO 251: 13, La 87 : 6, *ἔλλετ-* Ko 72: 36 'iletmek' ; *en-* *ἔν-* Kyr 79 : 11, Pros 44 : 2, Ps 42 : 17, IK 52 : 25, La 83 : 22, Syn 181: 18, ACMat III 16, KŞ, El 13: 15 'inmek'.

ı

7. *sıcak* kelimesi bazen *ıscık* *ἴσιτζάκ* Kyr 381: 30 şeklinde geçmektedir. Buna mukabil *ısmarla-* bir kısım metinlerde *ımarla-* *σιμαρλα-* La 34 : 31, Syn 165 : 36 şeklinde kullanılır.

8. *i>e*: r-den sonra gelen *ı* bazen e-ye değişir. Bu vocalis değişmesi hençen hemen yalnız Lausaikon'a münhasırdır: *are-* *ἄρε-* 127: 16 < arı; *kareşik* *καρεσικ* 90: 31 < karışık; *yare* *γαρε-* 52: 8 < yarı; *yarem* *γαρεμ* 91: 8 < yarım. Diğer metinlerimizde bu değişme yoktur, sadece İK 'da bir misalde *ı* > e değişmesine raslanır: *hersiz* *χερσιζ* 3: 26 < hırsız.

areların *ἄρελαριν* La 127: 16 ve *karışıklığından* *καρεσηκληγινταν* La 82 : 11 gibi misallerde görüldüğü gibi, bu değişmenin vocalis uyumuna tesiri yoktur.

Metinlerimizde bir *ergat* ἐργάτ Kyr 20: 31, La 48: 14, AO 164: 9, *ἐργατλῖκ* Ko 92: 13 kelimesi vardır ki, bunun bugünkü dildeki karşılığı *irgat-tur*. Mamafih, *ergat* Yunanca ἐργάτης 'amele, işçi, rencber' kelimesinden geldiğine göre, *i>e* değişmesi burada varit değildir.

i > e

9. Bazı yabancı kelimelerde ilk hecedeki *i* vocalisi e-ye değişir :

a) *if'āl ve ifti'āl* veznindeki Arap mastarlarının ilk hecesinde bulunan *i*-vocalisi yerinde, *h* veya *y*-den evvel, çok defa e vardır. Bu değişme, diğer metinlere nispetle, AO'ta en fazla ileri gitmiştir: *ehmal* ἐγμάλ AO 47 • . 2: *ἐχμαλτζιλιγ*- Syn 146: 31 <ihmal; *e h* ἐχράτςΛ O 213: 26 <ihraç; *ehsan* ἐχσάν AO 269: 13, *ἐξάν* Kyr 4: 29<ihsan; *ehya* ἐχγιὰ Do 81: 3 <ihya; *eglâm* ἐγηλαμ- La 105: 39 <ilâm; *eyvaz* ἐγηβαζ- AO 104: 1, *ἐτβαζ*- La 35: 3, Do 35: 7, Isp 12: 17 ∞ *iyvaz* ιγβαζ- Kyr 30: 19 (∞ *ιβαζλῖκ* 105: 23), Ps 22: 4 (∞ *ιγβαζλῖκ*- 38: 8), *ήγβαζ*- AO 138: 29<ivaz; *ehtaç* ἐχτατς- La 70: 11, *ἐχτὰτς* AO 3: 10, *ἐχτατςληγ*- Isp 95: 11 ∞ *iht(i)aç* ιχτατς- Kyr 27: 3 *ιχτιατςιλιγ*- Syn 122: 40<ihtiyaç; *ehtibar* ἐχτιπαρ- AO 157: 23, *ἐχτιπαρ* Do 61: 14<itibar; *ehtikat* ἐχτικαθ- AO 58: 4 ∞ *ihtikat* ιχτικατ La 42: 20 <itikat; *ehtimal* ἐχτιμαλ- Do 85: 26 <ihtimal; *ehtişam* ἐχτισάμ- AO 275: 21<ihtişam; *ehti(y)at* ἐχτιὰτ La 137: 13, *ἐχτιγιατσηζλήκ* Do 12: 20<ihtiyat; *ehitza* ἐχτιζά AO 46: 31~ *ihtiza* ήχτιζα• La 39: 9, *ιχτιζαλή* Kyr 80: 6 <iktiza. Bunun gibi: *ehiyor* ἐχτηγιάρ AO 27: 18 ∞ *ihti(y)ar* ιχτιάρ Kyr 28: 11, *ήχτιγιάρ* La 48: 37.

b) Diğer *i>e* değişmeleri: *elim* ἐλιμ AO 7 3 : 2 *ἐλιμ*-D o 12: 2<ilim; *erbişim* ἐρπισιμ AO 75: 18<ibrişim<Farsça *ebrişem*; *hecap* χετςάπ Kyr 51: 3, Ps 47: 20 (∞ *χυτςάπ* 49: 8)<hicap; *heç* χετς Ps 16: 5, La 35 : 17, AO 90: 19, Do 3: 6, El 5: 5, *χιετς* Syn 381: 30 ∞ *hiç* χιτς Syn 401: 26, Isp 141: 9, Haz 17: 13, *χιδς* El 9: 1 v. s. <Farsça *hîç;hekâya* *χενιαγια*- Kyr 27: 15<hikâye; *hesar* χεσαρ- Kyr 284: 27, Syn 123: 29<hisar; *meres* μερς Kyr 2(∞ *μिरασкиәр* 2: 28), Pros 12: 13, İK 81: 29, Ko 13: 18, *μερςкиәр* Ps 53: 19, *μερς*- La 136: 5, AO 209: 15, *meras* μερασкєр AO 305: 17<miras; *meze* μεζε- Kyr 287: 32, AO 25: 16<mizah; *veran* βεράν Pros 14: 30, Ps 126: 20, La 112: 19, Syn 15: 16 <viran.

o ∞ u

. 10. Karamanhcada ilk hecedeki *u* - nun bir derece daha açık telâf-fuzuna katî bir temayül tesbit edilebilir.

a) Türkçe kelimeler: *boğday* πογταγι- Kyr 23: 17, *μπογτάι* Ps 5: 3 oo *buğday* πουγουταγι- La 124: 13 'buğday'; *boruş*- πορους- La 116: 29, AO 322: 8 'buruşmak'; *koçakla*- κοτζακλα- AO 111: 10 'kucaklamak'; *oğra*-δγρατ- Ps 49: 16, *δγρα*- Kyr 19: 10, Pros 67: 10, AO 126: 10 (∞ *οὐγρη*- 22: 23), La 38: 20, Syn 122: 19, Hem 32: 19 'uğramak'; *oğ(u)runa* δγρουνά AO 210: 13, *δγουρηνά* Hem 262: 20 'uğruna'; *oğursuluk* δγουρσουλουκ- AO

72:17 'uğursuzluk'; *osan-* **ὄσαν-** La 62: 10, Do 18: 28 'usanmak'; *ovala-* **ὄβαλα-** Kyr 299: 16 'ufalamak'; *oyan-* **ὄγιαν-** AO 4: 5, Syn 6: 41, ĀCMat I 24 'uyanmak'; *oyanik* **ὄγιανήκ** La 81: 17, Do 14: 5 'uyanık'; *yokarı* **γιοκαρί** Kyr 87: 12, Syn 178: 6, **γιοκαριτάν** Pros 32: 13, **γιοκαρτάν** IK 59: 5, **γιοκαρτά** Ko 28: 23, **γιοκαριὰ** La 52: 9, **γιοκαρητάν** AO 11: 7, **γιοκαρητὰ** Do 48: 18, **γιοκαρηή** Isp 149: 19 'yukarı'.

b) Yabancı menşeli kelimeler: *do(v)a* **τοα-** Kyr 97: 2, **ντοὰ** Ps 16: 9, Ko 23: 16, **τοα-** La 75: 14, **τοὰ** AO 74: 32, **ντοβὰ** Syn 50:4 < dua; *Forat* **φοράτ** Syn 406: 20 < Furat; *goya* **κόια** La 13:- 30, **γκιόγια** Syn 175: 5 < güya; *hosumet* **χοσουμετ-** Kyr 393: 19 < husumet; *roh* **ῥὸχ** Kyr 19: 37, Pros 73: 17, **ῥοχ-** Ko 21: 18 < ruh; *rohsat* **ῥοχάτ** Ko 61: 10, La 43: 9 < ruhsat; *yonuz* **βαήγι** **γιονοῦζ** **μπαλιγι** Syn 182: 30 < Yunus balığı; *mohabet* **μοχαπέτ** Kyr 257: 31, Pros 5: 6, Ko 65: 7 < muhabbet; *mohalifet* **μοχαλιφέτ** Kyr 107: 12, IK 81: 36. < muhalefet; *mohkem* **μοχκ'έμ** Do 221: 24 < muhkem; *mohtaç* **μοχτάτς** Do 3: 29, *möhtaç* **μο'χτάτς** Isp 21: 20 < muhtaç.

11. Bugünkü o yerine u: *buğa* **μπουγα-** Ps 29: 1, Syn 146: 20 (∞ **μπογα-** 146: 18) 'boğa'; *buynuz* **πουγινοῦζ** Kyr 351: 21, **μπουϊνοῦζ** Ps 116: 11, **μπουγνουζ-** Syn 34: 12 'boynuz'; *umuz* **οὔμουζ-** Syn 180: 2 'omuz'; *yüzüncü* **γιουζοῦν** **κουγιου** La 141: 15, **γιουζοῦνκουγιου** AO 60: 23, **γιουζοῦν** **κουγιου** EI 42: 7 'yüzükoyun'; *safra* **σουφρά** Ps 31: 6, AO 60: 23, **σουφρα-** La 33: 37, Syn 74: 19 'sofra' (bu kelimeye belki Arapça asli u muhafaza edilmiştir).

ö ∞ ü

12. Aşağıdaki kelimelerde bugünkü ü yerine ö bulunur:

a) Türkçe kelimeler: *bögin* **πόγιου** Kyr 76: 6, IK 103: 10, **πόγου** AO 88: 11 ∞ *bugün* (?) **ποδκιου** Kyr 89: 18 < bugün; *böyü-* **πογιου-** AO 97: 17 'büyüme'; *böyük* **πογιουκ** Kyr 18: 34, Pros 23: 2, AO 268: 13, **μποϊουκ** Ps 14: 20, **μπογιουκ** IK 103: 23, Ko 15: 2 **μπιογιουκ** y n 74: 33 ∞ *büyük* **μπουγιουκ** Kyr 256: 21; *gömbükçü* **γπιουμπριουκτζιου-** Syn 187: 19 < gümbükçü; *gömüş* **κομούσ-** AO 254: 3 'gümüş'; *görütlü* **κορουλθου-** AO 29: 7 'gürültü'; *gövençir* **κοβεντζήρ** AO 23: 8, *gövercin* **κιοβερτζίν** Kyr 74: 36, **κοβερτζίν** Isp 191: 13 'güvercin'; *gözel* **γκιοζέλ** Kyr 23-.10/**κιοζέλ** La 93: 1 **κοζέλ** O 27: 1 **γκιοζέλληγ-** 1: 13, **γκιοζέλληγ-** Syn 72: 27 'güzel'; *hölke* **χολκε-** AO 286: 26 'ülke'; *höngürdeme* **χονκουρτεμε-** AO 316: 15 'hüngürdeme'; *üveyik* **δβεγικ** AO 245: 4 'üveyik'; *yörü-* **γιουρου-** Kyr 17: 19, Ps 15: 3, IK 108: 26, La 47: 32, AO 67: 21, **γιουριου-** Syn 183: 3 'yürümek'.

b) Aslen Türkçe olmıyan kelimeler: *cöre(y)et* **τζορεέτ** Kyr 102: 15, **τζορεετλή-** Ko 52: 34, **τζορεγετλή** AO 249: 23 < cüret; *höcçet* **χοτζτζετ-** AO 59: 8 < hüccet; *hök(ü)m* **χόκιουμ** Kyr 18: 1, **χοκμ-** Pros 58: 9, Ps 2: 28, IK 15: 2, **χόκμ** Ko 61: 10, La 43: 11, **χοκοῦμ** AO 116: 14,

χιοκιουμ- Syn 77 : 21, **χσ'κμ-** ACMat V 21, Plan I 40 : 1 < hüküm ; *hörmēt*
χδρ μεδ- AO 159 : 20 < hürmet; *möhlet* **μοχλèt** La 114 : 27, **μιοχλèt** Syn
 190 : 37 < mühlet; *möhür* **μουχουρ-** AO 253 : 23, **μιοχιοδρ** Syn 562 : 13,
μοχουρλε- La 95 : 15 ∞ *mühür* **μουχουρ** Kyr 22 : 31 v. s.

13. Buna mukabil Serapheim'in metinlerinde ve bazen diğer metinlerde de, bazı kelimelerin ilk hecesinde ince yuvarlak vocalisin daha kapalı telâffuzu ile karşılaşırız : *bübrek* **μπιουμπρεκ-** Ps 35 : 5 ∞ *böbrek* **πιοπρεκ-** Ps 241 : 29; *düvün-* **τουβιουν-** Kyr 260 : 28 < dövün- ; *küfne* (69. §) < köhne ; *kütrüm* **κιουτρούμ** Kyr 56 : 10, Pros 40 : 1, **κουτρούμ** AO 325 : 30 < kötürüm ; *ül- ođl-* İK 56 : 20 < ö1-; *ülü ođlou-* Pros 49 : 9, Ko 26 : 11 (∞ *đlou-* 26 : 19) < ölü; *ülüm ođlouđm* Kyr 19 : 5, **ođlouđm** - Pros 62 : 14, İK 72 : 23 < ölüm; *ümür ođmouđr* Kyr 100 : 19 ~ *ömür ođmouđr* Kyr 100 : 20.

Labialisatio

14. Labial (*b, p, m*) ve labiodental (*v, f*) consonansların yanında düz vocalislerin yuvarlaklaşması Türkçede umumi bir fonetik hâdisedir. Karamanlıcada da bu hâdise mevcuttur :

- a) *a > o* : *boba* **ποπα-** Kyr 31 : 37 < *baba* (diğer metinlerde : *baba*).
- b) *e > o* : *çoğap* **τζογáp** AO 110 : 1' ∞ *evap* **τζεβáp** AO 267 : 16.
- c) *e > ö* : *dövlet* **τοβλèt** Kyr 19 : 2, Ps 263 : 18, **τοβλεδ-** AO 15 : 3 'zenginlik' < devlet; *dövletli* **τοβλετλη-** La 132 : 18, **δοβλετλι** Isp 132 : 11 'zengin'. < devletli.
- d) *e > ü* : *mürdümek* **μουρτουμέκ** AO 57 : 18 < Farsça *merdümek* 'mercimek'; *pürde* **πουρτε-** AO 193 : 31 < perde.
- e) *ı > u* : *bucak* **πουτζák** La 151 : 5 < bıçak ; *fursant* **φουρσánt** La 56 : 2 < fırsat; *sabuka* **σάπουκα** AO 20 : 6 < sabıka ; *sabur* **σαπουρ-** La 121 : 25, **σαπουρ** Do 205 : 6, **σαπουρλή** Kyr 83 : 27 < sabır ; *sufat* **σουφατ-** Kyr 121 : 31, Ps 37 : 2 (∞ **σιφατ-** 37 : 4), Ko 7 : 5, **σουφαδ-** AO 8 : 12, **σονφατ-** Do 11 : 24 'surat, yüz' < sıfat; *riñar* **πουγγαρ-** Pros 57 : 17, **πουγγάρ** La 33 : 39, *bunar* **μπουναρ-** Syn 181 : 22 v. s. ∞ *riñar* **πηγγαρ-** Kyr 19 : 4, **πηγγάρ** Pros 57 : 5, **πήγαρ-** AO 195 : 10 v. s.
- f) *i > u* : *duvar* **τουβάρ** Kyr 226 : 27, **τουβαρ-** La 112 : 18 < divar, duvar; *humaye* **χουμαγέ** AO 1 : 5 < himaye.
- g) *i > ü* : *püşman* **πουςμάν** La 35 : 31 < pişman ; *şüfelik* **σιουφελικ** Kyr 57 : 2 (∞ **σιφελικ** 59 : 11) < şifa.

Diftonglaşma

15. $\bar{i} > ey$. Farsçadan gelme $b\bar{i}$ - önekindeki uzun \bar{i} bazen *ey* olur: *beyhaber* **πειχαμπέρ** La 58: **πειχαπέρ** O 67: 13 'habersiz' < bihaber; *beyhut* **πειηχούτ** AO 307: 4, **μπειχούτ** Syn 77: 25 < bihut; *bey huzur* **πειηχουζούρ** AO 131: 24, **μπειχουζούρ** Syn 82: 10 < bihuzur; *beynamus* **πεινάμουδ** La 24: 24, Do 42: 12 'namussuz' < binamus.

*Monoftonglaşma*16. Vocalis + v (*y*):

a) *av* > *a*: *haf* **χάφ** La 16: 1 < Arapça **خوف** 'korku'; *haf*len- **χαφλεν**- Kyr 351: 9, Ps 16: 10, Ko 71: 13, AO 119: 5 'korkmak'.

b) *ev* > *e*: rfe? **τεσηρ**- AO 1: 15, **ντεσιρ**- Syn 401: 34 (∞ **ντεβσιρ**- 542: 7) < *devşir*-.

c) *ev* > *öv* > *ö*: *töbe* **τοπελικ** Kyr 10: 15, **τοπε**- İk 5: 10, La 88: 22, **τοπέ** Ko 28: 13, **θοπέ** AO 313:3, **τομπέ** Syn 124: 25 (∞ *döbe* **ντιομπε**- 185: 16) < *tövbe* < *tevbe*.

17. Vocalis + y (*i*): 15. § -ta mütalâa edilen *î* > *ey* diftonglaşmasının neticesi olarak elde ettiğimiz *ey* diphthongusu birkaç kelimedede e verir: *beçare* **πετζαρè** La 54: 28, AO 9: 27, Do 47: 10 'biçare'; *behuzur* **πεχουζοῦρ** Ps 40: 13 'bihuzur'; *benamus* **πεναμοῦς** Kyr 258: 15, Pros 47: 12, **μπεναμοῦς** Ps 35: 9, **πεναμοῦς** AO 86: 30, **μπεναμοῦς**- Syn 46: 4 'binamus, namussuz'; *benihayetsis* **πενιχαγετσις** AO 317: 21 'binihaye, nihayetsiz'.

Bu hâdise başka kelimelerde de görülür: *atehinde* **ἀλεχηντè** AO 1: 20 < *aleyhinde*; *mehane* **μεχανε**- Syn 278: 21 < *meyhane*; *pegamber* **πεγαμπέρ** Kyr 163: 9, Pros 13: 22, Ps 114: 25, Isp 12: 18, **πεγαμπερ**- IK 107: 27, Ko 9: 5, AO 39: 11, **πεγαμπ'ερ**- ACMat III 3 < *peygamber*; *şeh* **σεχ**- Syn 15: 4 < *şeyh*; *yeka*- **γιεκα**- AO 327: 5 < *yeyka*- (2. §-in a bendine bk.). Buna mukabil *penir* **πενίρ** Ps 261: 17 'peynir' kelimesinde, Farsça *penir* kelimesinden geldiğine göre, monoftonglaşma vuku bulmamış, asli vocalis muhafaza edilmiştir.

Vocalis prothesisi

18. *I* ve *r* ile başlayan yabancı kelimelerin başında çok defa bir *i* vocalisine tesadüf edilmektedir. Bu vocalis, yuvarlak vocalisli kelime larde, gerileyici assimilatio neticesinde, *ö*, *u* veya *ü* olabilir.

a) *i*: *ilahana* **ήλάχανα** La 49 : 18 < *lahana* ; *ila* (*y*)*ik* **ιλαγικ** Kyr 21 : 36, Pros 8:6, **ιλαγικλι** Ps 265 : 1, **ήλαγικλι** AO 239 : 10, **ιλαϊκ** Syn 32 : 34, Do 41 : 14 < *lâyık* ; *ilâzım* **ιλαζιμ** La 23 : 6, AO 336 : 10, Syn 76 : 1, **ιλαζήμ** Do 5 : 23 < *lâzım* ; *ileğen* **ιλεγεν**- İK 5 : 13, **ήλεγέν** AO 23 : 24 < *leğen* ; *ilevent* **ιλεβέντ** La 41 : 36, **ιλεβεντ**- AO : 105 :3 < *levent* ; *iliman* **ιλιμαν**- Pros 64 : 11, **ήλιμαν**- AO 95 : 20, **ιλιμαν**- Syn 122 : 31 < *liman* ; *irabbi* **ιράππι** AO 271 : 18 < *Rabbi* ; *irafik* **ιραφικ** AO 237 : 7 < *refik* ; *irahat* **ιραχατλιγ**- Pros 83. 23, **ιραχατλικ** Ps 57= 13, **ήραχάτ** La 40: 15, AO 88 : 19, Syn 88 : 5, **ιραχάτ** Do 43 : 29 < *rahat* ; *irahmet* **ιραχμέτ** AO 80 : 13 < *rahmet* ; *irahya* **ιραχγιά** Pros 19 : 18, **ιραχγιά** AO 251 : 20, **ιραχγιαλι**- Syn 383 : 38 < *rayiha* ; *irast* **ιράστ** Pros 59 : 24, Ps 53 : 12, AO 54: 9, La 41 : 11, Syn 74 , 28 < *rast* ; *irazi* **ιραζι** Syn 6 : 21 < *razi* ; *ire*(*y*)*iz* **ιρεϊζ**- Pros 64:1, **ήρεϊζ**- La 23 : 5, **ιρεγίς** AO 27 : 24 < *reis* ; *irenk* **ιρεγκ**- Syn 58 : 40 < *renk* ; *iresm*- **ιρεσμ**- Syn 76 ; 8 < *resim* ; *ir et* **ιρέτ** Syn 183 » 19 < *ret* ; *irezil* **ιρεζιλ**

Kyr 6 : 5, Ko 27:8, İK 2 : 14, AO 89 : 17, Syn 48 : 8, *ήρεζήλ* La 44:39 < rezil; *irica ήριτζά* Pros 6 3 : *ήριτζα*-L a 49 : 29, *ήριτζά* AO 1:31 < rica; *irical ήριτζαλ*- AO 88 : 26 < rical; *irisle ήρίεκ* Kyr 28 : 6, *ίρισκ*-Syn 382 : 29 < rızk; *ırza ήριζα*- AO 237 : 4 < rıza.

b) *ö* : *örüskâr δρουςκιαρ*- Kyr 203 : *δρουςκιαρ* a 92 : 9, *örüsker δρουςκέρ* İK 2:2, *örüzgâr δρουςκιαρ*- AO 56 : 10, *ιοριουζγκιάρ* Syn 233 : 2 < rüzgâr.

c) *u* : *uruba ούρούπα* Kyr 86 : 7, AO 63 : 12, *ούρούμπα* Syn 66 : 43, *ούρούπα*- Do 209 : 6 < ruba; *urum ούρούμ* Syn 232 : 9, *ούρούμτζα* AO 1:13, Do 13 : 22 < Rum; *urya* (veya *ürya*) *ούργια*- La 26 : 1, Do 62 : 18, İsp 24 : 1 < rüya.

d) *ü* : *üleş ούλεσ*- AO 76 : 24 < leş; *ürüskâr ούρουςκιάρ* Kyr 81:24, *ürüzgâr ούρουζκιαρ*- La 51 : 23 < rüzgâr; *ürüşfet ούρουσφèt* AO 212 : 22 'faiz', *ürüşvetsüz ούρουσ*··βetsodž Do 9 : 15 'faizsiz' < rüşvet.

19. l ve r-den başka consonanslardan evvel vocalisin gelişmesi seyrek tir: *ikelp ήκελπ*- La 31 : 19 < kelp; *uskutluk ούσκουτλούγ*- Kyr 96:10 < sükût.

Vocalis epenthesis ve epithesis

20. Karamanlıcada, kelime ortasında veya kelime sonundaki consonans düğümü çok defa consonansların arasına sokulan (epenthesis) veya —kelime sonunda— consonans düğümüne katılan bir vocalisle (epithesis) çözülmektedir. Bu halleri şu şekilde tasnif edebiliriz:

1. Birinci gruba iki consonansla biten, bir heceli Arapça ve Farsça kelimeler dahildir. Bu grup iki kola ayrılabilir:

a) Yardımcı vocalis iki consonans arasına alınır : *fikir φικήρ* AO 115 : 16 < fikr; *vakit βακήτ* La 102 : 22 < vakt; *şehir, σεχίρ* Kyr 182 : *27∞şehir σεχέρ* Syn 221 : 10 < şehv. s. Bu gibi kelimeler, tasrif edilirken, çok defa bu vocalisi muhafaza etmektedirler : *fikir-i φικιρί* La 93 : 18; *isim-ine ίσιμινè* Kyr 370 : 10; *şehir-e σεχερέ* AO 170 : 20, Syn 303:25; *ilim-i ίλιμλ* Syn 11 : 19 v. s. Bununla beraber, bugünkü dil durumuna uygun hallere daha sık raslanır.

İki consonansla biten tek heceli Arap mastarları *etmek, eylemek, olmak* veya *olunmak* gibi yardımcı fiillerle mürekkep fiil teşkil ettikleri takdirde bazen bir epentetik vocalis alırlar: *katıl et- καθήλ èτ*- AO 110 : 2 'katletmek'; *zulum et- ζούλουμ èτ*- Kyr 44 : 21 'zulmetmek'; *şükür et- σουόκιουρ èτ*- Ps 47 : 6 'şükretmek'; *vakıf eyle- βακίφ èηλε*- La 128 : 11 'vakfeylemek'; *sabır et- σάμπιρ èτ*- Syn 404:23 'sabretmek' v. s. Bununla beraber *katıl et-*, *sabr et-* gibi terkipler daha umumdur.

b) Bazı hallerde, iki consonansla biten tek heceli Arap mastarları, yardımcı vocalisi iki consonansa katılmış olarak alırlar: *defni et- τέφνη èτ*- AO 41:14 'defnetmek', *defni ol(un)- τέφνι δλ*- AO 103 : 3,

, *τέφνι δλουv*- Syn 400 : 32 'defnolunmak'; *emri eyle-, et- èμρι èηλε*- La 75 : 5, *èμρη èγίλε*- AO 234 : 26, *èμρι èδ*- İsp 183 : 4 'emreylemek, emretmek'; *gamzi*

et- κάμζι έτ- AO 42: 4 'gamzetmek'; *hicmi et- χήτζμι έτ-* AO 35: 29 'hücum etmek'; *kathı et- κατλι έτ-* AO 51: 12 'katletmek'; *kavli et- κάβλι έτ-* AO 212: 24 'kavilleşmek' < kavlet-; *nakli eyle- νάκλι έγιλε-* AO 254:21 'nakletmek'; *şükürü et- σούκρου έτ-* Syn 407 : 34 'şükretmek'; *terki et- தேர்கி έτ-* AO 46 : 7 'terk etmek'; *zammu ζάμμι έτ-* O 38 : 29 'zametmek'; *zannı et- ζάννι έτ-* Syn 383 : 1 'zannetmek'; *zaptı olun- ζάπτι όλουν-* AO 35 : 13 'zaptolunmak'; *zikri et- ζίκρι έτ-* Isp 182: 18 'zikretmek'.

II. İkinci grupa, ortasında iki consonans bulunan, iki heceli bazı Arapça ve Farsça kelimeler dahildir. Ortadaki iki consonans arasına sokulan vocalis ekseriyetle *i, i*, bazen *a, e*, veya *ü-dür*: c—d: *secida σετζιτά* Kyr 15: 14, İK 3: 22, Ko 23: 30, Syn 35: 37, *σετζητά* Ps 30: 16, La 85: 8 < secde; c—r: *icira ιτζηρά* Ps53: 10, *ήτζιρά* AO 28: 18 < icra; *iciret ιτζιρετ-* Do 209: 3, *ücuret ούτζουρετ* AO 16: 24, *ιουτζιουρετ* Syn 42: 12 < ücret; *höcere χοδζερε-* Hem 211: 16 < hücre; d—m: *derdiment περτιμέντ* AO 234: 8 < derdment; l—s: *tilsim τιλσιμι-* Kyr 370: 11 < tilsim; l—v : *heliva χελιβα-* Ps (giriş) 9: 3 < helva; m—ş: *emişeri έμισερι-* AO 74: 26 < hemşeri; *hemişere χεμισερε-* Kyr 361: 3 < hemşire; m—z : *namizet ναμιζετλι* AO 185: *ναμιζέτς* p 164: 3 < namzet; s—r: *hasiret χασιρετλιγ-* AO 244: 11 < hasret; *masıraf μασιραφ-* La 131: 8 < masraf; ş—y: *eşaye έσαγε-* AO 288: 3 < C eşya; z—r: *haziret χαζιρετ-* AO 285: 21, *χαζιρετ* El 23 : 1 < hazret; *m ι z μιζηρακ-* y n 407: 40 < mızrak.

III. Birkaç fiilde de demin bahsettiğimiz epenthesis ile karşılaşırız: ç—r: *sıçıra- συτζηρα-* Ps 184 : 27, *σιτζηρα-* La 47 : 2, *σητζηρα-* AO 5: 19, *σιτζιρα-* Syn 417 : 27 < sıçra-; n—z: *beñeze- πεγγεζε-* Pros 75: 28 < benze-; t—r: *titire- τιτιρε-* Kyr 287 : 7, İK 2 : 36, Ko 37 : 12, Syn 19 : 33, *τητηρε-* La 91: 12, *θηθιρε-* AO 16: 10 < titre-. Buna mukabil *hokula- χόκουλα-* AO 336 : 15 'koklamak' ve *sızıla- σιζιλα-* AO 132: 14 'sızlamak' gibi fiillerdeki orta vocalis, epentetik vocalis değildir.

IV. Bu grupa birtakım Türkçe kelimeler girer. Bunlarda y+consonans arasında bir epentetik vocalis buluyoruz: *ayulık άγιουλιγ-* Kyr 207: 33 < ayhk; *ayuna άγιουνα-* Ko7:2 < ayna; *boyulu μπογιουλοδύ* Syn 65 : 26 < boylu; *böyüle πογιουλέ* La 101:1, AO 51 : 19 < böyle; *doyu- τογιουτοδύ* Kyr 196: 10, *ντοδουτοδύ* Ps 241: *τογιουδύμαγιαν* O 205: 14 < doy-; *duyugu ντουγιουκου-* Ps 18:31, Syn 180:4, *τουγιουκουσοδύς* AO 84 : 7 < duygu; *köyülü κιογιουλου-* La 95: 32 < köylü; *köyülük κογιουλουκ-* AO 121 = 29 'köy' < köylük; *öyüle δγιουλετζε* La 93- 16, *δγιουλέ-* AO 162:24, Syn 407 = 27 < öyle; *söyüle- σογιουλε-* La 100 = 18, AO 41 : 1 < söyle-; *uyudur- ούγιουτουρ-* AO 100:23, Syn 165: 25 < uydur-; *uyugun ούγιουκουν* Ps 74 : 6, La 33 : 24, *οδγιουκουν* AO 62: 22 < uygun v. s. Buna mukabil *uyuku ούγιουκου-* Pros 47 : 8, AO 101: 2, Syn 77 : 16, Kyr 78: 2, ACMat I 24, *οδδουκουδύ* Ps 208 = 28, *οδγιουκουδύ* La 92- 28, Ko 72: 12 'uyku' kelimesindeki orta hece u vocalisi eski de olabilir.

aya āγiou Kyr 209« 17, *āiou* Pros 67: 15, *ayi āγi* Kyr 208: 22 'ay' ve *kōyū* *κογιοῦ* AO 100 > 13 'köy' kelimelerinin sonundaki vocalis, *ayulik* (y. bk.) ve *kōyūler* *κογιουλερ-* AO 141: 25 'köyler', *kōyūde* *κογιούτε* AO 100s 14 'köyde' v. s. gibi şekillerle izah edilebilir: bu kelimelerdeki epentetik vocalis analogya tesiriyle nominativusa da sokulmuştur.

Vocalis düşmesi

21. Karpmanlıcada vocalis düşmesi hallerine her fonetik vaziyette tesadüf edilmektedir.

a) Kelime başında: *radet* *ράτετ-* Kyr 5:35, Ps 182:7, İK 108: 38, AO 314: 17, *ραδετ-* İsp 23:3, Haz 99: 24, El 52:6<irade; İstanbul ismi de en çok defa *Stambol* *Σταμπόλ* AO 69: 4, Syn 70: 26 v. s. şeklinde geçmektedir; *çeri* *τζερι* AO 46:22< içeri. Bu kelimelerin başındaki vocalisin düşmesi sandhi icabı olarak vuku bulmuş değildir; çünkü consonansla biten kelimelerden sonra da i-siz şekillere raslıyoruz: *bir radette* *μπιρ ρατεττε* Kyr 32: 37; *get* ('git') *Stambola* *κέρ Σταμπολά* AO 60:20; *girdiler çeriye* ('çeriye') *κηριτιλέρ τζεριηγέ* AO 45: 23 v. s.

b) Kelime ortasında : *fazlet* *φαζλετ-* Kyr 1: 24 ∞ *fazilet* *φαζιλέτ* Kyr 78: 39; *hazne* *χαζνέ* Kyr 21:31, *χαζνεληγ-* AO 7: 18<hazine; *kōtrüm* *κιουτριούμ* Syn 220: 4, *kutrum* *κιουτρούμ* Kyr 56: 10, Pros 40: 1, *koutroum* AO 325: 30<kötürüm; *mahle* *μαχλε-* AO 308: 26<mahalle; *mahsare* *μαχσαρε-* Kyr 284:26, *μαχσαρέ* Ps 268: 15<muhasara; *irahya* *ιραχγιά* Pros 19: 18, *rahya* *ραχγιά* AO 30: 10<rayiha; *zahre* *ζαχρέ* Ps 269: 19, *ζαχρε-* La 111:12<zahire; *züryet* *ζουργεθ-* AO 271:31, *ζουργετ-* İsp 91:12<zürriyet v. s. Şu kelimelerde ise r'-den başka bir y de düşmüştür *s ehtaç* *εχτατζ-* La 70: 11, *εχτάτζ* AO 3: 10, *ihtaç* *ιχτατζ-* Kyr 27:23 <ihtiyaç; *illahet(li)* *ιλλαχετ* Kyr 168: 18, *ιλλαχετλι* AO 255:23 'ilâhî'< ilâhiyet.

ağız — *ağzi* gibi tabanlar bazen orta hece vocalislerini muhafaza etmektedirler: *boyununa* *πογιουνουνά* AO 103: 7 v. s.

c) Kelime sonundaki vocalise gelince, bu, Karamanlıcada nadiren düşmektedir: *Anadol* *ανατόλ* Ko 18: 3, Syn 43: 31 < Anadolu; *çünk* *τζόνκ ποθ* La 74: 22 < çünkü.

Vocalisle biten kelimelerden sonra vocalisle başlıyan bir kelime geldiği takdirde vocalislerden biri düşebilir (sandhi): *nic oldu* *νίτζολτου* AO 105: 4 < nice oldu; *artmasını stemeylen* *άρτμασινή στεμείλεν* Kyr 43: 6 < artmasını istemekle; *töbe stifar* *τοπέστιφαρ* Kyr 22: 9 < tövbe istiğfar. Bir mürekkep kelime olan *dişehli* *τισέχλι* Kyr 163: 18, Pros 58:7, *τισέχλη* La 26: 16, *τισεχλι* AO 34: 2 *7ντίσεχλι* n 563: 22 'kadın' < diş ehli kelimesi de bu şekilde meydana gelmiştir.

Ses boşluğu

22. Ses boşluğu (hiatus) aşağıdaki seslerin düşmesiyle meydana gelmektedir:

a) ğ: kelime içerisinde nadiren düşmektedir: *başlaç παῖζλα-* Kyr 89: 26, İK 107: 13 < başışla-; *deil vteḏl* Kyr 17: 8, Ps 2: 7, Ko 87: 6, *teḏl* La 42: 18 < değil; *deḡstir- vteḡstir-* Syn 406: 6 < deġstir-; *yiit yit* Kyr 260: 13, Syn 44: 13 < yiġit v. s.

Vocalisle başlayan bir terminationun katılmasıyla vocalislerarası vaziyete giren ğ (< *k*) çok defa döşer ve böylece ses boşluğuna sebep olur: *konaina konainā* İK 52: 11 < konağına; *yürei γιουρεῖ* Kyr 26: 30 < yüreği; *topraa τοπραᾶ* Ko 65: 36 < toprağa; *vurduuñu βουρτουουνγοῦ* Ps 104: 19 < vurduğunu; *erkeim ḡrkeḡm* La 100: 27 < erkeğim; *dostluu tostluouo* Ps 6: 22 < dostluğu v. s.

b) *h*: yaygın değildir: *kabaat kaπαᾶt* Kyr 85: 25, *kaπαat* - La 104: 33, *kaπαatlḡ* Do 69: 2 < kabahat; *saap σαap* - İK 60: 3, Do 4: 8 < sahip; *saat σαat* - Kyr 29: 25, AO 77: 9, *siaat* İK 52: 14 < şahit v. s.

c) *y*: yaygındır: *bean पेᾶn* Kyr 2: 5, Pros 8: 10, AO 247: 32, Do 58: 5, *ḡpeᾶn* Ps 2: 10, İK 4: 1, Ko 7: 2 < beyan; *beaz पेᾶz* Pros 54: 16, La 95: 27 < beyaz; *geik γκεῖk* Ps 23: 3, *γκεῖk* Syn 417: 2 < geyik; *heal χεal* - Syn 67: 25 < hayal; *healet χεalet* - La 65: 27 < hayalet; *heat χεatliγ* - Kyr 197: 28 < hayat; *kom κοῖn* Ps 124: 19 ; < koyun; *siah siᾶχ* La 67: 7, AO 63: 24, Syn 71: 9, *siach* - İK 1: 13 < siyah v.s.

d) *ayın*: hiçbir zaman telâffuz edilmemektedir: *itaat ḡḡaat* - AO 24: 18; *cemaet tḡemaet* - Kyr 18: 36, Ps 8: 2 < cemaat v. s. Bu şekilde meydana gelen ses boşluğu bazen *h*, *v* veya *y* ile giderilmektedir (82. §-a bakınız).

e) *hemze*: ses boşluğu çok defa *y* ile giderilmektedir: *nail ναῖl* Kyr 31: 16, *naḡl* La 101: 11 ∞ *nayil* *ναγῖl* AO 163: 16 v. s.

23. Ses boşluğunu gideren *y* çok defa eksiktir: *ḡimdieḡek semḡteḡek* Kyr 85: 6, *ḡemḡteḡek* Pros 17: 12; *t a n taγγriᾶz* o 23: 10; *devei teḡeḡ* La 32: 2; *yöriecek γiοroueḡek* - Kyr 26: 31, *γiοroueḡek* Ps 247: 22; *yeesin γεῖsin* La 62: 29; *uyuan oḡiουᾶn* Ps 266: 29, *yeev γεev* - Kyr 20: 27 'yiyen' v. s. Bazen *-yor* zaman işaretinin *y-si* de eksiktir: *geçior keḡzlor* Kyr 83: 32; *dolaşior vtoλασσioρ* - Ps 15: 3; *oturuor ḡtourooρ* İK 3: 19; *geziourum keḡḡioρoum* La 100: 31; *geliorsun γκεḡioρsouv* Syn 35: 34.

24. Şu syntagmada hiatustan bir *y* gelişmiştir: *cumayertes tḡoumaῖ ḡrtesῖ* Kyr 122: 13, *tḡoumaῖerḡtesῖ* La 42: 39 < cuma ertesi. Vocalisle biten kelime + *idi*, *ise*, *iken*, *ile* v. s. arasında gelişen *y* için 27. §-ın b ve c bentlerine bakınız.

Vocalis uyumu

25. Ince-kalın vocalis uyumu bakımından metinlerimiz normal duruma yakın bir manzara göstermektedirler. Kaideye aykırı haller:

a) *-lar* *-ler*: kalın vocalisli kelimelere bazen ince vocalisli çokluk işareti getirilmektedir: *ayakler ḡiaκler* - Ps 9: 18; *kılıçler kulutḡler* - Ps 10: 18 ; *eşyaler ḡsiaḡer* AO 158: 17; *meyvaler meγiβαḡer* Kyr 85: 4 v. s.; üçüncü şahıs zamirinin çokluğu olan *anlar* Karaman-

Ucada ekseriyetle *anler* **άνλερ-** AO 81: 4, Do 2 i 14, **άνλερ** Syn 382: 1 şeklinde kullanılmaktadır.

b) *-sa l -se*: bazı kere ince voealisli fiil tabanlarına *-sa* katılmaktadır: *istersan* **ήστέρσαν** La 30: 9, *istersak* **ιστέρισακ** Syn 316: 35; *edersak* **έτέρσακ** Do 17: 12, v. s.

c) *-cal-ce, -çal -çe*: *firenka* **φιρένκτζα** La 88: 24; *yalmısçe* **γιαλινησττζε** La III: 28; *akabıncas* **άκαπίντζας** Kyr 122: 5 ∞ *akabi(ı ?) nce (s)* **άκαπήντζε** AO 288: 12, **άκαπίντζες** Kyr 81: 31, Ps 5: 3, La 94: 27; *yuruldukçes* **βουρουλτοσντζες** Syn 8: 15; *gelinca* **γκελίντζα** La 38: 8, **κελίντζα** Do 3: 22 v. s.

d) *da j de*: ince voealisli kelimelerden sonra *de* yerine bazen *da* vardır: *ne da* **νέτα** La 108: 18, Do 11: 27; *ölenler da* **ιολενλέρ ντα** Syn 45: 1 v. s.

e) *-dak I -dek*: kalın voealisli kelimelerden sonra hem *-dok*, hem *-dek* kullanılmaktadır: *orayadak* **δραγιατακ** AO 131: 32; *sabahadak* **σαμπαχάτακ** Syn 184: 37; *ovasmadek* **δβασινάτεκ** La 54: 35; *soñunadek* **σονγουνάτεκ** Ps 15: 7 v. s.

26. Düz-yuvarlak vocalis uyumu esas itibariyle normaldir. Bununla beraber bazen kaideye aykırı şekillere de tesadüf edilmektedir: *tabutu* **ταπουτή** Kyr 260: 11; *yavrısı* **γιαβρουσι** Ps 19: 7; *üçinci* **οδτζιντζι** Kyr 90: 25; *saburlı* **σαπουρλή** Kyr 87: 27; *sürüci* **σιουρουτζη-** Ps 74: 11; *mevcuttur* **μεβτζούττηρ** Kyr 18: 36; *ömürlüim* **δμουρλούιμ** Kyr 16: 8, **δμουρλούιμ** Ps 244: 12; *umutsishk* **οδμουτσεισλικ** Ko 29: 9; *ülümsüslik* **οδλουμσουελιγ-** Kyr 89: 28, İK 107: 12; *şenlük* **σενλούκ** İK 5: 33; *lezet-süs* **λεζετσοüs** Ko 71: 2; *mesebimizün* **μεσεπιμιζοδν** Ko 11: 16 v.s.

27. Enklitikonlar:

a) *-ki*; gerek ince-kalın, gerek düz-yuvarlak vocalis uyumuna uğrıyabilir: *dünyanın-ki-lar* **τουνγιανινκιλαρ-** AO 38: 19; *kuluñun-ku* **κουλουγουνκοü-** AO 148: 18; *bögün-kü* **πογουνκιοü** Ko 63:20; *dün-kü* **ντιουνκιοü** Syn 135: 7 v.s.

b) *i-* yardımcı fiilinin *idi*, *imış*, *ise*, *idik* ve *iken* şekilleri gerek ince-kalın, gerek düz-yuvarlak vocalis uyumuna tâbi olmaktadır:

idi: *az-ıdılar* **άζιτιλαρ** Kyr 307: 7; *ohşar-ıdılar* **δχşάρητιλαρ** AO 286: 30; *bu-y udu* **μπούιουτου** Ps268: 1, **μπούγιουτου** Syn 418: 6 'bu idi'; *mutu-yudu* **μουτούγιουτου** AO 4: 19, **μουτούγιουτου** Syn 240: 16 ∞ *mutu-y-(ı)di* **μουτούγιετι** Kyr 309: 7, **μουτούτιλαρ** Ps 156: 29 'muti idi'; *yoğ-udu* **γιόγουτου** Kyr 87: 29, AO 6: 16, Syn 185: 30 'yoktu'; *olur-udu-lar* **δλούρουτουλαρ** AO 286: 32; *görür-üdü* **κιοροδρουτου** Ko 48: 2; *deyor-udu* **τέγιουρουτου** AO 131: 27; *ölmüş-üdü* **ιολμούσιουτου** Syn 41: 31 ∞ *kurumuş idi* **κουρουμοüs ητι** La 47: 29.

imış: *görmüş-ümüş* **κορμούσοουμες** AO 28: 13.

ise: *var-isa* **βάρισα** Kyr 210: 12, La 41: 19, Syn 250: 21, AO 185: 28; *yoğ-usa* **γιόγουσα** Kyr 82: 37, *yok-usa* **γιόκουσα** La 76: 34 (∞ *yok-isa* **γιόκησα** 145: 34); *olmaz-isa* **δλμάζισα** AO 184: 17; *bulunur-usa*

μπουλουνούρουσα Ps 266: 2 (∞ μπουλουνούρῖσε 16: 3); *deyor-usa* τέγιορουσα Do 66: 18; *görüür-üsem* κορούρουσεμ AO 5: 32; *gördü-y-üse* κορτούγιουσε AO 143: 15.

idik: *akıllı-y-ıdıđını* άκιλληγιτηγιτι AO 28: 13; *çođ-uduđunu* τζόγουτουγουνου AO 9: 18.

iken: *yaşında-ykan* γιασιντάγκαν AO 287: 32; *kapanık-ıkan* καπανίκαν Kyr 98: 20; *yođ-ukan* γιόγουκαν Kyr 99: 36; *suçsuz-ukan* σουτζσούζουκαν AO 94: 29; *küçüđ-üken* κουτζσόγουκεν AO 119: 6; o/tur-u&en *đokúrouken* La 69: 4; *uyur-uken* ούγιούρουκεν Syn 175: 24; z vocalisi düşebilir: *yatır-kan* γιατήρικαν Kyr 277: 27; *bakar-kan* πακάρκαν AO 96: 25.

c) *ı/e:* 1-8 numaralı metinlerimizde şu şekillerde görülür: *-ıla(n)* *-ilen*, *-ulan*, *-Men*, *-man*, *-inen*, *-unan*, *-ünen*: *bunlar-ılan* πουνλάριλαν Kyr 81: 5; *terahum-ulan* τεραχούμουλαν Kyr 22: 34; *onun-ılan* *đnovnilan* Kyr 82: 14; *gümüş-ülen* γκιουμιούσουλεν Syn 72: 34; *hoku-y-ulan* χοκούγιουλαν AO 45: 25; *ölümü-y-ülen* *İoliumiügiuleen* Syn 177: 26; *korku-y-unan* κορκούγιουναν AO 158: 13; *gözümünen* κοζούμουνεν AO 39: 26, *gözüm-ülen* κιοζούμουλεν La 18: 18 ∞ *gözüm-ilen* κιοζούμήλεν La 18: 12; *ameller-ülen* άμελλέρουλεν Ko22:7.

Diđer Karamanlıca metinlerimizde yalnız *ile* ve *ilen* kullanılmaktadır.

Vocalis assimilatiosu

28. ilerleyici assimilatiosu:

a) *a—e>a—a:* *ahça* άχτζά Kyr 288: 34, La 124: 30, *άχτζα-* AO 46: 3 <akçe; *alav* άλαβ- Kyr 15: 3, Ko 71: 6 <alev; *habar* χαπάρ Do 18: 16 <haber; *hacat* χαιτζάδ- AO 48: 16 <hacet; *mađsar* (70. §) <mahşer; *talap* ταλάπ Kyr 10: 7, La 92: 29 <talep; *haraket* χαρακετ- Do 214: 28 <hareket; *adam* kelimesinin bazen *adem* άδεμ- AO 264: 18 şekline de raslanmaktadır.

b) *a—i>a—a:* *ahar* άχάρ Kyr 284: 4, La 52: 19 <âhir; *cahal* τζαχάλ AO 253: 32 <cahil; *nasafhjat* νασαάτ Kyr 1: 18, *νασαχάτ* AO 91: 23, Syn 234: 14, ACMat V2 <nasihat; *sa(h)ap* σαχαπ- Pros 62: 14, La 40: 35, AO 55:5, *σαχαμπ-* Syn 123: 40, *σαχάπ* Do 31: 2 <sahip; *şah(h)at* σαάτ Kyr 29: 25, *σιαατ-* İK 52: 14, *σαχάτ* AO 154: 3 <şahit; *marafet* μαραφετ- La 121: 4, Syn 76: 10, *μαραφετ-* AO 187: 26, *μαραφετλού* Ko 9: 21 <marifet.

c) *a—i > a—ı:* *h* χάνκησηντανι O 248: 27 < hangi; *bahşış* παχσίςλαρ- Kyr 194: 10, *παχσησιμετάν* AO 16: 16 'Tanrının lütfü' < bahşış.

d) *a—u>a—ı (i)*: *ah-ı zar* άχηζαρ Kyr 27: 8, *άχιζαρλι* AO 234: 8 <ah-uzar; *arzi* άρζü Ps 52: 27, *άρζη-* AO 61: 13 <arzu; *namis* ναμισ- Kyr 86: 1, *ναμήσ-* AO 237: 23 <namus; *navlın* ναβλήν AO 270: 22 < navlun; *mahlık* μαχλίκ Kyr 393: 16 < mahlûk; *mahrım* μαχρήμ La 25: 18, AO 24: 12 <mahrum; *mahsim* μαχσημερι Ps 25:5, *μαχσιμ* AO

325: 19, *maksim* μακσίμ Kyr 75: 17 < masum; *malim* μαλήμ Kyr 243: 36, La 75: 11, *μαλημ*- AO 95: 18, *μαλίμ* Do 1: 3, Isp 157: 4 < malûm; *mamir* μαμίρ Pros 17: 13, AO 83: 4 < mamur; *maslim* μασλήμ Kyr 20: 23, *mazlrm* μαζλήμ Ps 11: 11, La 65: 17, *μαζλίμ* AO 255: 29 < mazlum; *mazir* μαζήρ Ps 266: 14, La 147: 27 < mazur.

Bundan başka: *altın* ἄλτιν Kyr 207: 16, Syn 45: 9, ἄλτιν AO 2: 7 ∞ *altun* ἄλτουν La 35: ἄλτουν' s 69: 8, Syn 43:40; *çabık* τζαπίκ AO 328: 20, Isp 156: 20 'çabuk'; *çamur* τζαμήρ La 120: 26 'çamur'; *tabir* θαπιράρ AO 220: 7 'tabur'; *tabu* tanıt- Kyr 260: 25, *θαπήτ* AO 82:8 'tabut'; *yavru* γιαβριλερ- Ps 86: 2 'yavru'; *kavis* καβησ- Kyr 90: 7, AO 62: 15 'kavuşmak'; *kavril-* καβριλ- AO 319: 8 'kavrulmak'; *savış-* σαβισ- Kyr 83: 7, AO 62: 15, *σαβησ-* La 49: 8, *σαβησ-*- îsp 259 ∞ *ι ν υ ς -* σαβουσ- Kyr 84: 3, La 98: 16, Syn 184: 25.

e) *a—ā—ü>ö—i*: *tücip* τατζίπ Kyr 286: 28, Syn 407: 31, *τατζήπ* La 85: 33, *θατζίπ* AO 15: 20 < taaccüp.

f) *e—ā>e—e*: *bele* πελέ AO 101: 29 < belâ; *mezer* μεζερ- AO 91: 2 < mezar; *enteri* ἔντερι- La 34:11 < entari; *keremet* κερεμέτ Kyr 260: 37 < keramet; *ierezî* τερεζί- La 141: 26 < terazi.

g) *e—i > e—e*: *çeyez* τζεγεζ- Syn 177: 6 < çeyiz; *seher* σεχερ Ps 88: 12, *σεχερ*- La 61: 6, AO 46: 19, *σεχερ* Syn 221: 10 < şehir; *tembeh* τεμπέχ Kyr 214: 35, La 93: 14, *θεμπέχ* AO 59: 13 < tembih; *zeher* ζεχερ- AO 295: 9 < zehir,

h) *e—u>e—i*: *mehtip* μεχτίπ AO 121: 10 < mektup; *mevcit* μεβτζίτ Ko 9: 20 < mevcut.

i) *e—u > e—ü*: *mektup* μεκτιούπ Syn 174: 21 (μεκτιουμπιουντέ Syn 176: 6 ile karşılaştırınız) < mektup; *memnun* μεμνιούν Syn 47: 4 < memnun.

j) *e—ü"> e—e*: *tevekel* τεβεκελληγ- La 65: 11 < tevekkül,

k) *e—ü—ü > e—i—ix* *tendiriz* θεντηριζλληγ- AO 312: 3, *τεντηριζ* Syn 384:21 < tendürüst.

l) *ı—e>ı—a*: *kıymat* κιγματλή Kyr 4: 39, Ps 9: 15, *κιγματλί* AO 11: 30, Syn 123: 10 < kıymet.

m) *î—a > i—e*; *bir ez* பிரεζ AO 90: 9 < biraz; *şife* σιφέλικ Kyr 286: 1, Pros 56: 15, *σαιφέ* Ps 39: 28, *σιφέ* La 37: 34, AO 70: 11 < şifa; *hakiket* χακικέτ Kyr 78: 3 *χακικετλιγ-* s 14: 1 < hakikat; *nasihat* νασιχέτ La 48: 38, Syn 88: 11 < nasihat; *tabi(y)et* ταπιετ- Kyr 17: 1, *ταπιηέτ* La 115:4, *θαπιγέτ* AO 45: 1 < tabiat,

n) *u(ü)—i > u—u veya ü—ü*: *mücüb-* μουτζουπίντζεσ Kyr 316: 3, |του-τζουπούντζε AO 1: 19, *μιουτζουμπίντζεσ* Syn 558: 29 < mucib-; *munus* μουνούσ La 79: 1, *münüs* μιουνιουσλιούσ Syn 462: 2 < munis; *münkün* μουνκιούν Kyr 81: 14, *μουνκιουν* Pros 47: 2, AO 250: 15 < mümkün; *mutu* μουτού Kyr 277: 23, Ps 71: 10, Syn 179: 11, *μουθού* AO 63: 11 < muti; *mücüzet* μουτζουζέτ- Kyr 90: 9, *μουτζουζέτ* La 150: 26, *μουτζου-*

ζεθ- AO 303: 9, **μιουτζιουζετ-** Syn 197: 31 < mucize; *müsübet* jiousou-
πέτ Kyr 10: 13, AO 257: 25, **μιουσιουμπέτ** Syn 71: 37 < musibet; *zürüget*
ζουρουιέτ- Ps 34: 10, **ζουρουγεθ-** AO 237: 25 < zürriyet.

ο) *ü—e—i* > *ü—ü—ü*: *türüdü* **τουρουτοδ** Kyr 87: 19, **θουρουτοδ** AO
 43: 22 ∞ *türüdi* **τουρουτι** Kyr 74: 8 < *türedi*.

π) *ü—i—e* > *ü—ü—ü*: *küllügün* **κουλλουγιούν** AO 45: 16 ∞ *Icüllü(g)*
κιουλλουέ Ps 118: 10, **κούλλουγιε** La 130: 24 < *külliyen*.

29. Gerileyici assimilatio:

α) *a—e* > *e—e*: *esker* **έσκερ-** Kyr 198: 8, Pros 14: 18, Ps 89: 19, **ÍK** 53:
 38 < asker; *ecele* **έτζελέ** Kyr 259: 35 < acele; *hereket* **χερεκέτ** Kyr 121:
 11 < hareket; *mekheme* **μεκχεμε-** Syn 177: 23 < mahkeme; *tenecik* **τε-**
νετζηγ- AO 141: 16 < tanecik; *adelet* **άδελετλιγ-** La 141: 25, **Isp** 97:
 16 < adalet; *aselet* **άσελετ-** La 104: 19 < asalet; *canever* **τζανεβέρ** Ps
 247: 11 'canavar' < Farsça *cânâver*; *hareret* **χαρερέθ-** AO 9- 8 < hara-
 ret; *kasefet* **κασεφέτ** AO 303:11, **κασεφετλεν-** Kyr 24:11 < kasavet;
zarefet **ζαρεφετ-** AO 295: 22 < zarafet.

β) *a—i* > *e—i*: *şe(ğ)irt* **σεγιρτ-** Kyr 76: 6, La 52:21, **σεγιρτ** **ÍK** 5: 6,
 AO 38:20, **σεϊρτ-** Pros 43: 30, Ps 91: 23, **σεϊρτ** Ko 21: 6 < şakirt.

γ) *e—a* > *a—a*: *a s* **άσπαπ-** A O 160: 19 < esvap, espap; *ravan*
ράβάν La 114: 32, AO 278: 30 < revan; *amanet* **άμανεθ-** AO 168: 28,
άμανετ- Syn 167: 3 < emanet.

δ) *i—a* > *a—a*: *şera(h)at* **σεραατ-** Ps 2:10, La 75: 3, **σεραχατζή** Syn
 11: 25 < şariat.

ε) *i—e* > *e—e*: *derek* **τερέκ** AO 69: 27 < direk; *hekmet* **χεκμετ-** Kyr
 10: 24, Syn 122: 16, Do 62: 19, **χεκμέτ** Pros 9: 4, Ps 4: 22, La 38: 7,
 AO 130:29 < hikmet; *hese* **χεσέ** AO 144: 31, **χεσετάρ** Do 25: 13 < hisse;
mehnet **μεχνετ-** Kyr 264: 18, **μεχνέτ** AO 269: 4 < mihnet; *nene* **νενε-**
 La 133: 22 < nine; *şemşek* **σεμσεκ** Ps 244: 14 < şimşek.

ς) *i—ü* > *ü—ü*: *ışgüzar* **οδσκουζάρ** AO 216:14 < işgüzar.

ζ) *o—i* > *ö—i* > *ö—ü*: *öbir* **öπιρ-** AO 198: 21, **ö** **lδπουρ-** A O 93:
 22 < o bir.

η) *u(ü)—a* > *i(i)—a*: *cima* **τζημά** Pros 23: 2 < cuma; *sıval* **σιβάλ** Kyr
 23: 28, **ÍK** 10: 40, Ko 21: 4, AO 128: 16 < sual; *mibarek* **μιμπαρέκ** Syn
 383: 13, **μιπαρέκ** El 17: 5 < mübarek; *mibaşır* **μιπασιρλάρ** AO 152: 23
 < mübaşir; *micazat* **μιτζαζάτ** Ps 43: 7 < mücazat; *milâ(g)ım* **μιλατήμ**
 Kyr 10: 28, **μιλατήμ** Pros 80: 16, La 40: 11, **μιλαγήμ** AO 36: 6 < müla-
 yim; *minafik* **μιναφικ** Syn 546: 13, **μιναφικλιγá** Ko 64: 30 < münafik;
minasip **μινασίπ** Ps 44: 1, La 66: 24, AO 21: 15, Syn 459: 30, El 31:25,
μινασιπ- Do 7: 8 < münasip; *mirat* **μιράτ** AO 117: 18 < murat; *mitabık*
μιταπίκ Kyr 42: 4 < mutabık; *mitâlik* **μιταλίκ** Kyr 18: 20 < mütaallık;
miraba **μιραπα-** Kyr 34: 22 < murabaha.

ι) *u—ü* > *û* oo *ö—ü*: *bögün* **πόγιουν** Kyr 76: 6, **μπόγιουν** **ÍK** 103: 10,
πόγιουν AO 141: 9 ∞ *bugün* **ποβκιουν** Kyr 89: 20 < bugün.

ι) *ü—e* > *i—e*: *ic(i)rei* **ήτζρετ-** La 99: 24, **ιτζιρετ-** Do 209:3 < ücret.

k) $\ddot{u}-i>i-i(e)$: *mimkin* μιμκιν- La 22 : 9, μιμκιν Haz 95:2, El 209:5, Plan 1 8 : 14 < mümkün; *cizvi* τζιζβι Syn 535 : 31, *c i z* τζιζβε y r 9:15, İK 49 : 13, τζιζβè AO 297 : 25, *cisve* τζήσβε Ko 71:2 < cüzi.

Vocalis dissimilatio

30. İlerleyici dissimilatio:

a) $a-a > a-e$: *acer* άτζέρ AO 27: 3 < acar 'yeni'; *garez* καρέζ AO 38: 1 < garaz; *gazep* καζέπ Kyr 10:9, καζεπ- Ps 3:12, La 38:23, γαζέπ Ko 29:5, γαζεπ- İsp 141:2 < gazap; *karer* καρέρ Ps 4 : 14, Ko 61:3, AO 287:12, Do 33:8, *karer*- La 45:28 < karar; *kaze* καζε- AO 286: 3 < kaza; *mâde, maade* μάατε Kyr 15 : 16, ματε AO 43 : 27, Syn 185 : 25, ματè La 72:15 < maada; *mahel* μαχέλ AO 106: 22 < mahal; *mâne* μανε- Kyr 25:4, AO 4:30, μανè La 33:24, El 18: 4 < mâna; *masref* μασρέφ Ko 18: 11 < masraf; *cema(y)et* τζεμαετ- Kyr 18:36, Ps 8 : 2, τζεμαγιετ- AO 106 : 4 < cemaat; *dâveci* ταβετζη- AO 153 : 18 < davacı; *maslahet* μασλαχét Kyr 227:21 'faydası dokunan, faydalı, kârlı' < maslahat ; *melâhet* μελαχετλιγ- Kyr 92 : 25 < melâhat; *şera(y)et* σεραετ- Kyr 21 : 2, σεραγετ- La 99:26, σεραγιετ- AO 106«19 < şeraat (29. § d) < şariat.

b) $a-i > a-i$: *hatir* χατιρλερινè La 18: 2 χαθιρινè, O 94: 31 < hatır; *vasite* βασιτε- AO 3: 20 < vasita.

c) $e-e > e-a$: *ezdar* εξτάρ Kyr 246: 35, La 65: 12, *eştar* εστάρ AO 305: 3 < ejder; *fievas* χεβάς Kyr 21: 8, Pros 5: 24 < heves; *sec(i)da* σετζιτά Kyr 15: 14, Ko 23: 30, σετζτά İK 110: 9, La 85: 11, Syn 10: 3, σετζτά AO 47: 20 < secde.

d) $e-e > e-i$: *kefin* κεφιν- Kyr 396:32, κεφιννε- La 35:23, κεφινλε- Syn 152: 21 < kefen; *pencire* πεντζιρέ Kyr 96: 9, πεντζιρè Pros 20: 24, πέντζιρre La 74: 9 < pencere.

e) $e-i > e-a$: *tesellâ* τεσελλά Kyr 95: 17, τεσελλά Ps 31: 4, Syn 542: 12, τεσελλα- La 91: 23, θεσελλά AO 94: 16 < teselli.

f) $e-i > e-ü$: *meclüs* μετζλιουσ- Ps 93: 23 < meclis; *tef tuş* θεφτουş AO 141: 6 (≈ *teftuş* θεφτουşá 161: 29). Ko ve İK'da $e-i$ vocalismuslu kelimeler ekseriyetle $e-ü$ vocalisleriyle görülmektedir: *çetin* τζετουν Ko 71: 19 'çetin'; *delü* ντελοş Ko 72: 92 'deli'; *e* jèγιοş o 25: 7, İK 5: 32 'iyi': eslèşkoş İK 13: 11 'eski'v. s.

g) $u-a > u(o)-e$: *muhtec* μουχτétζ Ko 71: 20, *mohtec* μοχτétζ Do 218: 24 < muhtaç.

h) $\ddot{u}-e > i-a$: *miaser* μιασέρ Kyr 83: 2, La 103: 31, Do 57 : 24, *μηασέρ* AO 284: 1 < müyesser.

31. Gerileyici dissimilatio:

a) $a-a > e-a$: *ehval* έχβάλ La 148:19, έχβαλ- AO 131:23 < ahval; *emma* έμμα İK 81 : 38, AO 101 : 17 v. s. < amma; *eza* έζα- Kyr 257: 8, AO 57: 15 < âza; *ezamet* έζαμετ- Ps 39: 6 < azamet; *ezap* έζαπ- La 68: 34 < azap; *ezat* έζατ- AO 286: 4 < azat; *h e* χελάς P s 3: 24, Ko 23:20, χελαςληγ- La 33: 13, χελασλήχ AO 141: 29 < halâs; *heraret*

χεραρετ- Ps 25: 2, Do 10: 15, **χεραρέτ** AO 1:21 < hararet; *hevale*
χεβαλέ La 17: 9, AO 190: 14 < havale.

b) *a—u > e—u*: *mehrum* **μεχροδμ** AO 18: 12 < mahrum; *mehzun*
μεχζοσν Kyr 31: 32 < mahzun.

c) *e—e > a—e*: *azder* (56. §) < ejder; *badel* **πατέλ** AO 15: 2 < bedel;
haves **χαβές** Kyr 20: 10, Syn 42: 17, **χαβες-** Pros 5: 6, La 17: 39, AO
250: 17 < heves; *lazet* **λαζετ-** AO 15: 1 < lezzet; *mağmer* **μαγμέρ** AO
302: 32 < mermer; *mahlem* **μαχλέμ** AO 151: 17 < melhem; *mahnet*
μαχνέτ Kyr 285: 14 < mehnet (29. § e) < mihnet; *masep* **μασεπ-** Do 78:
24 < mezhep; *putpares* **πουτπαρες-** Kyr 154: 1 **πουτπαρέξ** K 81: 24 <
putperest.

d) *e—e > ö—e*: *örteresi* **δρθεσι** AO 91: 25 < ertesi.

e) *i—e > u—e*: *hazmet* **χουζμέτ** La 58: 8, Haz 94: 7, **χουζμετκιαρ-** Syn
407: 21 < hizmet.

32. İki den fazla heceli bazı kelimelerde aynı zamanda hem ilerleyici,
hem gerileyici dissimilatio vuku bulmuştur:

a) Bir kısım hallerde bu hâdise iki dış vocalisten hareket ederek
ortadaki vocalisi hedef tutmaktadır: *beraket* **περακέτ** AO 283: 32 <
bereket; *meşfaret* **μεσφαρέτ** Kyr 286: 1, AO 220: 18 < meşveret.

b) Bazen ise ortadaki vocalis dış vocalislere tesir etmektedir:
zena(y)et **ζεναέτ** Kyr 83: 1 **ζεναετ-** a 77: 25, **ζεναγιέτ** AO 145:
20 < zanaat.

Çifte assimilatio ile dissimilatio

33. Bazı kelimelerde evvelâ assimilatio, ondan sonra da dissimilatio
vuku bulmuştur:

a) *a—e > a—a > e—a*: *hebar* **χεπάρ** AO 32: 16 < habar (28. § a) <
haber; *heraket* **χερακέτ** Pros 83: 29, La 15: 12, **χερακιέτ** Syn 220: 25 <
haraket (28. § a) < hareket.

b) *a—e > e—e > e—a*: *eskâr* **εσκιαρ-** AO 43: 3 < esker (29. § a) <
asker.

c) *e—a > a—e*: *razelet* **ραζελετλικ** AO 237:23 < rezalet; *tahne* **θαχνέ**
AO 62: 21 < tenha; *ulâme* **οδλαμε-** Kyr 76: 16, Pros 32: 23, **οδλαμέ**
AO 39: 21 < ulema.

d) *e—e—ü > ü—e—e*: *tüfekel* **θουφεκελληγ-** AO 22:5 < tevekkül
(28. § j ile karşılaştırınız).

34. Bazı hallerde ise evvelâ dissimilatio, ondan sonra da assimilatio
vuku bulmuştur.

a) *a—a > a—e > e—* *e-.mehel* **μεχελ-** Ps 11: **μεχέλ** y n 193: 26 <
mahel (30. § a) < mahal.

b) *e—e > a—e* veya *e—a > a—a*: *havas* **χαβάς** Kyr 285 :25, **χαβας-** IK
5: 11, Do 93: 23 < havas (31. § c) veya hevas (30. § c) < hevas.

c) *e—i > a—t*: *yasır* **γιασιρ-** Kyr 211:32, **γιασήρ** Pros 14:5, **γιασσήρ**
Ps 100: 21 < yesir < esir.

- d) $i-e > i-a$: *hızmat* χιζμάτ AO 90: 30, *hısmat* χισμάτ Kyr 79: 10, χηζμάτ La 35: 29, χιζματλουκ Ko 15: 6 < hizmet.
 e) $ö-e > o-a$: *comart* τζομάρτ AO 64: 12, Do 213: 21 < cömert.

CONSONANSLAR

b, p, B

35. $b \infty p$:

a) $b- \infty p-$: Metinlerimizde *b-* sesi *p-* sesinden umumiyetle ayırılmamıştır. Bu sebeple, bu sesler hakkında katî hükümler vermek imkânsızdır.

b) $-p->-b-$: *çıblak* τζιμπλάκ Syn 195: 36 < çıplak.

36. $b->m-$: *mahana* μαχανά Kyr 84: 38, AO 335: 23, *μαχανα-İK* 54: 10, La 147: 33 'bahane, sebep' < bahane.

37. $-B (> -p?)$: Syn'da görüldüğü gibi, bugünkü dil durumuna uygundur: *mehtar* μεχτιούπ 151: 30 < mektup, fakat *mehtaba*. μεχτιουμπιού 151: 18, *cevap* τζεβáp 3: 9, fakat *cevabına* τζεβαμπινά 220: 20. Çokluk işareti ve tonsuz consonanslardan evvel de $-B (> -p?)$: *cevaplar* τζεβαπλάρ- 222: 25, *mektüpte* μεκτιουπτέ 52: 20 (fakat: *gümüş kablı* γκιουμιούς καμπλι 52: 3).

d, t, D

38. $d- \infty t-$: Bu consonansları tefrik eden Karamanlıca metinlerden anlaşıldığına göre, bazı kelimelerde /-yerine *d-* sesine tesadüf edilmektedir: *daban* νταμπαν- Syn 39: 16 < taban; *dalap* νταλάπ Syn 77: 23 < talep; *daş* ντασ- Kyr 82:1 < taş; *daşra* νταşρα- Kyr 93: 20 < taşra; *dat-ντατ-* Ps 269: 25 < tat-; *dıkan-* ντικαν- Ps 93: 16 < tikan-; *döbe* ντιομπε- Syn 185: 16 < tövbe; *dut-* ντουτ- Ps 3: 27, *δουτ-* Isp 22: 28 < tut-; *duzak* ντουζάκ Ps 49: 18, *δουζάκ* Isp 28: 8 < tuzak; *düken-* ντουκεν- Ps 87: 11 < tüken-; *düket-* ντουκετ- Ps 250: 7 < tüket-.

39. $-d (?) > -z$: *şaz* σιάζ Kyr 22: 1 (σσάζ' s 49: 22 < Farsça *şad* ve *şād*.

40. $-D (> -t?)$: Yabancı kelimelerin sonundaki *-d*, tıpkı bugünkü dilde olduğu gibi, $-D (> -t?)$ olur. Bu sesle biten bir kelimeye vocalisile başlıyan bir terminatio getirilirse, dış explosivasinin tonluluğu iade ediliyor; bu, metinlerimizde bazen işaretlenmekte: *kâhada* κιαχαντά Syn 245: 18 < kâhat 'kâğıt', fakat ekseriyetle belirtilmemektedir: *vicudinin* βιτζουτινίν Syn 225: 18 < vicut 'vücut'.

41. $k-(q-)>g-$. *gadar* γανταρ Syn 220: 29 < kadar; *gadir* γατιρ Kyr 10:12 < kadir; *gol-* γκαλ- Syn 384: 39 < kal-; *givan-* γκιβαν- Ps 114: 12 < kıvan-; *gız* γιζ Syn 382: 26 < kız; *gurban* γκουρμπάν Syn 34: 18 < kurban; *geder* γκιετερ- Syn 383: 14 < keder; *gemik* γκιεμιχ- Syn 39: 21 < kemik; *gendi* γκεντι Ps 2: 3, *γκεντι-* La 58: 17 < kendi; *gişi* γκισι-

Syn 466: 6 < kişi; *göpek γκιοπεκ*- Syn 384: 28 < köpek; *gör γκιδρ* Syn 384: 6 < kör v. s. Bununla beraber bu kelimelerin *k-M* şekilleri daha umumdur.

42. *-k* ∞ *-g* ∞ *-v*: *gök κάκ* AO 29:7 ∞ *gög κιδγ* Kyr2:6, *γκιδγ* Syn 7: 24 ∞ *göv κδβ* AO 45: 6.

43. *-k(-q)* > *ğ(y)*: (vocalislerarası vaziyette) *çokluğunu τζοκλουγουνοδ* AO 82: 1 < çokluk; *gözügür κιοζουγιουδρ* Kyr 416: 34 < gözüdür; *yoğudu γιδόγουτου* Kyr 87: 29, AO 6:16, Syn 185:30 < yok idi; *yoğusa γιδόγουσα* Kyr 82:37 < yok ise ; *yoğ-ukan γιδόγουκαν* Kyr 99: 36, *yoğuken γιδόγουκεν* La 128: 27 < yok iken; *çoğudu τζόγουτου* Syn 116: 43 < çok idi; *yoğ oldu γιδγ δλτοδ* Syn 4: 25 < yok oldu v. s.

44. *-q* > *0*: *anca άντζα* Kyr 71:1, AO 278:10 < ancak.

45. *k(q)* > *h(h)*: *haçan χατζάν* Ps 109:21, AO 35:7, *χάτζαν* La 37:11, Syn 406:41, Do 35: 25 < kaçan; *hakıl- χακηλ-* AO 293:5 < kakıl-; *hoku χοκού* AO 69: 25 < koku; *ahça άχτζά* Kyr 288: 34, Pros 25: 23, La 124: 30, *άχτζα-* AO 46: 3 < akçe, akça; *ehtiza εχτζά* AO 46: 31, *iktiza ιχτζα-* La 33: 20, *ιχτζά* Syn 127: 6, Do 56: 14 < iktiza; *mehtip μεχτίπ* AO 121: 10, *mehtüp μεχτιουπ* Syn 151: 30 < mektup; *ohu- οχου-* Kyr 6: 8, Pros 9: 26, İK 103: 16, Ko 9: 18 < oku-; *tahsiret ταχσιρετ-* AO 1: 31, *tahsirat ταχσιρατ-* Syn 77: 40 < taksirat; *vaht- βαχτ-* AO 27: 6 (∞ *βακίτ* 113: 31) < vakt-; *tastih ταστήχ* AO 285: 5 < tasdik.

v, f

46. *v*-> *0*: *ücut ουτζουτ* AO 179: 12 (∞ *βουτζουτ* 50: 10) < vücut.

47. *v* > *b-*: *befat πεφάτ* Pros 8: 22, Ps 264: 10, İK 60: 8, La 40: 2, AO 11: 3 < vefat.

48. *v* > *f*: *kasafet κασαφετ-* Kyr 62: 24, *kasefet κασεφετ* AO 303:11 < kasavet; *alef άλεφ-* Ps 21: 7, La 91: 12, AO 16: 19, İsp 140: 8, *άλεφ* Syn 123: 15 < alev.

94. *v* > *ğ*: *coğar τζογάπ* AO 323: 16 < cevap.

50. *v* > *m*: *mafir μάφιρ* La 8: 10, *μαφιρ* AO 272: 5 < vafir ; *mefasis μεφασίς* AO 15: t < vefasız; *nemşeherli νεμσεχερλί* AO 1: 1 < Nevşehirli.

51. *f* > *p*: *harpice χαρπιτζέ* Ps 103: 28, *χαρπητζέ* La 65: 30 'harfi harfine' < harfice.

52. /> *v*: *havız χαβιζ-* Kyr 107: 18 'muhafız, bekçi' < hafız; *ivacık ήβατζικ* AO 241: 25 < ufacık ; *övke όβκέ* Kyr 26: 24, *όβκε-* Pros 81: 1, Ps 2: 26, Ko 29: 3 < öfke; *lutvu kerem λούτβου κερέμ* AO 284: 3 < lutf-u kerem.

z, Z, s, j, ş

53. *z* > *s*:

a) *z*-> *s-*: *sekât σεκιάτ* Ps 45: 14, La 35: 6 < zekât.

b) *-z*-> *-s-*: *cisve τζήσβε* Ko 71: 2 < cüzi; *cisme τζισμέ* Kyr 23:5

< çizme; *hasne* **χαςνε-** Kyr 19: 9 <hazine; *hınsır* **χινσίρ** Kyr 20: 1
 < hınzır; *hısmat* **χισμάτ** Kyr 79: 10, AO 90: 28, **χηςμάτ** La 35: 29
 < hizmet; *maslim* **μασλήμ** Kyr 20: 23 < mazlum; *örüskâr, örüsker*
 (18. § b), *ürüskâr* (18. § d) < rüzgâr.

c) -z>-Z(-s?) *bus* **ποδς** AO 323: 13 <buz; *cais* **τζαίς** Kyr 29: 39,
 Ko 9: 13 <caiz; *gündüs* **κιουντοδς** La 92: 28 <gündüz; *pehris* **πεχρίς**
 İK 93: 40, **πεχρισ-** Ko 25: 32 <perhiz; **τεμίς** 'sPros 19: 19 <te-
 miz v. s.

54. s> z :

a) s-> z-: *zabah* **ζαπάχ** AO 88: 6 <sabah; *zarp* **ζαρπ-** AO 172: 10
 <sarp; *zerzefii* **ζέρζεφιλ-** AO 20: 18 <sersefil; *zena(y)et* (**32. § b**),
zenahat **ζεναχάτ** Syn 75: 37 <sanat, zanaat.

b) -s> -z: *beynamuz* **πεγιναμούζ** La 104: 32 <binamus; *camuz*
τζαμούζ La 48: 6 <camus; *ireiz* (18. § a), *reiz* **ρείζ-** Do 1: 22 <reis;
kudz-u şerif **κουτζουσεριφ-** La 53: 13 <Kuds-i şerif; *libaz* **λιμπαζ-** Ps
 103: 8 <libas. Yunancadan gelme kelimelerde de: *askitiz* **άσκηθιζ** AO
 214: 12 <Yun. *άσκητής* 'çilekeş' v. s.; bilhassa vocalisle başlayan termi-
 natiolar ile yardımcı fiillerden önce: *Hristos* **Χριστός** 'İsa' passim, fakat
Hristoz-un **Χριστοζοδν** Kyr 82: 9 v. s.; *fotois* **φωθής** AO 119: 12 <Yun.
φώτισις 'tenvir, aydınlatma', fakat *fotoiz* **oldu φωθιζ** **όλτοδ** AO 146: 28
 'aydınlatıldı' v. s.

55. j> ş: *eştar* **εστάρ** AO 305: 3 <ejder; *müşte* **μουστé-** AO 95: 1
 <müjde.

56. j>z(?): *ezdar* **εζτάρ** Kyr 344: 19, La 65: 12, *azder* **άζντέρ** Syn
 180: 17, **άζδάρ-** İsp 12: 7 <ejder.

57. ş> ç: *perçembe* **περτζεμπé** AO 92: 20 (∞ *περσεμπé* 246: 30)
 <perşembe; *sipariş* **σιπαριτζ** Kyr 79: 22, İK 7: 20, Ko 15: 3, AO 84: 32,
 Syn 146: 7, **σηπαριτζ** Ps 13: 5 <sipariş.

ğ, y

58. ğ> h: *bahça* **παχτζά** Pros 46: 14, AO 230: 20 v. s. <bağçe;
kâhat **κιαχάτ** Syn 151: 16, *kehat* (2. § b) <kâğıt.

59. ğ ∞ n: *göğüs* **κοξουνού** AO 76: 12 ∞ *gönüs* **κονούς** AO 54: 22.

60. ğ> v: *mavrul* **μαβροδλ** Kyr 11: 6, La 42: 17, AO 210: 20,
μαυροδλ İK 108: 11 <mağrur; *tuvla* **τούβλα** Syn 251: 16 <tuğla.

61. ğ > ∞ O-.*sovuk* **σοβούκ** Kyr 316: 12, AO 127: 11, **σοβούκ**
 Syn 190: 6, **σοβουγ-** La 41: 1 <soğuk ∞ *souk* **σοούκ** La 41: 2.

62. ğ> y: *buyday* **μπουιτάϊ** Syn 306: 29 <buğday.

63. ğ> 0: *istifar* **ιστιφάρ** Ps 266: **ιστιφαρλιγ-** r 19: 13, **ήστη-**
φαρληγ- La 153: 14, **ήστιφαρ-** AO 313: 26 <istiğfar. Vocalislerarası ğ>
 0 için 22. § - in a bendine bakınız.

64. 0 > y-: *yasır* (**34. § c**), *yesir* **γεσσήρ** Ps 173: 26, **γείρ** La
 54: 3, ACMat I 11, **γιεσθήρ** AO 176: 9, **γιεσίρ** Syn 230: 18, Do 212: 2
 <esir; *yigren-* **γιγρεν-** La 79: 8, AO 260: 6 <iğren-; *yiri* **γίρι** Syn

317: 34 < hi; *yirin γιριν* Syn 308: 20 < irin; yit- *γιτ-* AO 260: 8 < it; *yüzüm γιουζιούμ* Syn 6: 37 < üzüm.

65. *y > 0*:

a) *y > 0*: *ika- ικα-* Syn 166:5 (∞ *γικα-* 404: 5) < *yika-*; *ιμσα-* Syn 182: 3 < *yumuşa-*; *iğirmi ελιγirmi-* Pros 29: 33, Ps 261 : 6, Ko 77: 15, *ιγirmi* Syn 6: 32 < *yiğirmi*, *yirmi*; *üce ούτζέ-* AO 30: 13 < *yüce*; *üksek ιουκσέκ* Syn 404: 34 < *yüksek*; *ü ούζ-* A O 203: 4 < *yüz-* 'derisini soymak'.

b) *-y-> 0*: 22. §-in c bendine bakınız.

66. *y ∞ v*; *y ∞ ğ(g) ∞ v*: *köy(ü) κογιού* AO 180: 1, *κιογολου-* La 95: 32, *κιογλιουγ-* Syn 4: 39 ∞ *kön κιόβ* Kyr 57: 7, La 144: 20, *κιοβ-* Pros 8: 12, Syn 72: 4 'köy'; *öyüt, öğüt [i]γιούτ* Syn 15: 28, *δγούτ* La 31: 17 ∞ *ögüt δγκιούτ-* Ps 71: 1 ∞ *vüt δβιούτ* Kyr 24: 37, Kö 26: 13; *söyün-, soğun- σιογιουν-* Syn 133: 30, *σογουν-* AO 156: 1 ∞ *sövün- σοβουντιρ-* Kyr 258: 1 *σιοβιουν-* y n 190: 6 'sönmek'.

h

67. *0 > h-*: *havlı χαυλισιντά* La 52: 22, *havlı χαβλιγέ* AO 46: 25, *χαβλισιντέν* Syn 123: 39 < *avlı*, *avlu*; *helbette χέλπεττε* AO 10: 14, *χελπέττε* Do 20: 28, *χέλπεττε* El 34: 18 < *elbette*; *hölke χολκε-* AO 286: 26 < *ülke*.

68. *h > 0*:

a) *h->0*: *angı άγκι* Syn 236: 38 (∞ *χανκι-* 401: 7) < *hangi*; *emişeri έμισερι-* AO 74: 26 < *hemşeri*; *e m ş έμσηρε-* r o s 49: 13 < *hemşire*; *erif έριφ-* Syn 74: 26 < *herif*; *işar ισκι ισαρ-* Syn 52: 23, *καρατζά ισαρ-* Syn 416: 10 < *hisar*.

b) *-h-> 0*: 22. §-in b bendine bakınız.

c) *-h > 0*: *meze μεζε-* Kyr 287: 32, AO 25: 16 < *mizah*; *sahi σαχή* AO 131: 23 < *sahih*, *sahi*; *şefi σεφι-* AO 190: 11 < *sefi*.

69. *h > f*: *küf ne κουφνέ* AO 240: 32 < *köhne*; *meftaç μεφτάτζ* AO 16:31 < *muhtaç*; *sulfçu σουλφτζού* Do 71: 26 < *sulhçu*; *kadeř* *κατέφ* AO 41: 3 < *kadeh*, *mekruf μεκρούφ* Ps 12: 9, Ko 80: 32, La 137:33, AO 88: 30 *μεκρούφ* Syn 180: 35 < *mekruh*.

70. *h > ğ*: *mağşar μαγσάρ* Kyr 26: 3 < *mahşer*; *yağşı γιαγσή* Pros 22: 20 > *yahşi*.

71. *h > k*: (*s*, *ş* ve *t-den* evvel) *anahtar άνακταρ-* Kyr 421 : 25 < *anahtar*; *bakşış μπακσις-* Syn 268:10 'Tanrının lütfu' < *bahşis*; *iktikat ίxuxar-* Syn 121: 28 < *ihikat* (82. § a) < *itikat*; *maksim μακσιμ* Kyr 75: 17, *maksum μακσουμ* El 37: 23 < *mahsim*, *mahsum* (82. § a) < *mâsum*; *makşul μακσουλ* Kyr 266: 13, La 90: 17, *μαξουλ-* Ps 27:15 < *mahsul*; *makşus μαξούς* Do 38: 4 < *mahsus*.

7%, *h* > *g*: *peylivan* **πεγλιβάν** AO 260: 18 < *pehlivan*; *sabayısı* **σαμπαγισί** Syn 413: 27 < *sabahısı*.

c, ç

73. *c* > *z*: *eznibi* **έζνιπι** AO 276:26 < *ecnebi*; *mezd* **μεζτ** La 6: 21, **μεζτ-** AO 196: 21 < *mecd*; *sezda* **σεζτά** AO 65: 21 < *secde*; *tezrübe* **τεζρουπέ** Syn 251: 9, **τεζρουπέ** Isp 51: 19 < *tecrübe*.

74. *ç* > *ş*: (/ ve /- den evvel) a **?άσλικ-ι** O 305:23 < *açlık*; *bilgişler* **πιλκησλερ-** AO 190:20 'tanıdıklar*' < *bilgiçler*; *bilgişli* **πιλκισλή** Kyr 28: 4 'bilgili' < *bilgiçli*; **bil;μπιλκισλιγ-** Ps 150: 20 'bilgi' < *bilgiçlik*; *borşlu* **πορσ·λοδ** Do 225: 18 < *borçlu*; *g e ş* **γκισοτικτε** y n 21: 13 < *geçtikte* v. s.

l, r

75. *l* > *r*: *görge* **κιορκιε-** Syn 52:18 < *gölge*; *kıvırcım* **κηβιρδζημ-** Isp 140: 7 < *kıvılcım*.

76. *r* > *l*: *güleş* **κιουλεσ-** Kyr 49: 5, La 63:39, **κουλεσ-** AO 107: 22, **γκιουλεσ-** Syn 125: 35 < *güreş*; *mahlem* **μαχλέμ** AO 151: 17, *melhem* **μελχεμ-** Kyr 15: 24, *mehlem* **μεχλέμ-** La 58: 2 < *merhem*; *selbes* **σελπές** La 52: 18 < *serbest*. Buna mukabil *kelpetin* **κελπεθιν-** AO 108: 23 'kerpeten' < Arapça *kelbetān* (Red house) kelimesinde asli *l* sesi muhafaza edilmiştir.

m, n, n

77. *m* > *n*: *nüsübet* **νουςουπέτ** AO 270:20 'uğursuz' < *musibet*.

78. *-n* > *0*: *bunu gibi* **πουνοδ κιπή** La 126:17, *ona gibi* **δνοδ κιπή** La 71: 37, *onu için* **δνοδ ιτζιν** La 111: 21 (∞ **δνοδν ήτζιν** 72: 20, *anın için* **άνιν ιτζιν** 88: 6), *bunu ilen* **πουνούηλεν** La 52: 38 (∞ **πουνούνηλεν** 94: 24), *bunuylen* **πουνούίλεν** La 71: 36, *onu ilen* **δνοούηλεν** La 55: 5.

79. *n* > *m*: *namkör* **ναμκιδρ** Kyr 85 > 3, La 53: 8, **ναμκδρ** AO 82.: 17 < *nankör*; *İskenderim* **Ίσκενδεριμ-** AO 137.: 2 < *İskenderun*; *kursum* **κουρσοδμ** Syn 5: 22 < *kurşun*; *lâkim* **λάκιμ** La 91: 13 ∞ *lâkin* **λάκιν** La 99: 37.

80. \bar{n} sesi: Bu ses metinlerimizde *y*, *yy*, *vy* veya *yv* harfleriyle kaydedilmiştir. Bu harflerden *y* arasına *g* ve \check{g} diye de okunabilir.

n sesinin durumunu aydınlatmak için aşağıdaki kelime ve terminatları zikredebiliriz :

a) **añ-** **άγγ-** Kyr 78:1, **άνγ-** Ps 63:28 'anmak'; **añi-** **άνγιλ-** La 132: 13, **άγγιλ-** AO 62:13 'anılmak'; **añna-** **άγνα-** Ps 11 : 13, La 36: 25, AO 1: 27, Syn 221 : 15, Do 1: 21, **añla-** **άγγλα-** ACMat XIII 19 'anlamak'; **añsız-**, **añsıs-** **άγνσιολαγιν-** AO 15: 18, **άγγσιζλαϊν-** Ps 55: 32 'ansızın', **άπαγγσις-** Kyr 76 : 24, **άπαγγσις-** Syn 71 : 8 'apansız'; **beñiz**, **beñis** **πεγγζι-** Kyr 26 : 28, **πεγισ-** AO 322 : 9, **πεγνις-** Do 38 : 11 'beniz'; **beñze-** **πεγγζε-** Kyr 81 : 27, **πεγγζε-** Ps 94 : 7 (∞ **μπενζε-** 74 : 7), La 116 : 4, **πεγζε-** AO

41:2, **μπερζε-** Syn 124: 21 'benzemek'; **biñ pñγγ-** Kyr 29:3, **πίνγ-** Ps 268:15, **πήγγ** La 134:11 (∞ **πίν** 134:10), **πίνγ** AO 112:10, Do 2:12 'bin'; **diñne- vτηγγε-** Ps 48:1, **τιγγε-** Kyr 22:7, La 25:28, AO 52:8, Do 1:10, **ντιγγε-** Syn 47:3 'dinlemek'; **eñ Ëγγ** Ps 15:7, **Ëγγ** AO 61:10, Do 20:23, **Ëγγ** ACMat II 6 'en'; **geniř γκεγγίς** Ps 4:15 'geniř'; **gðññl γκιογγου-** Ko 72:25, **κονγγουñ** La 40:11, **κονγγου-** AO 116:28 (∞ **κοννοδλ** 328:26), **γκιογγιου-** Syn 48:31 'gönül'; **konřu κογγου-** Kyr 22:36, **κονγγου-** La 44:5 ∞ **konřu κονσου-** Kyr 180:21, La 57:31, AO 138:2 'komřu'; **ðñ ðγγ-** Kyr 18:3, **ιονγγ-** La 42:2 9ðγ-Λ O 43:2 ∞ **ðñ ðν-** Ps 17:25, **ιονγγ-** Syn 134:17; **ruñar, ruñar** ∞ **buñar** (14. § e); **soñ σογγ-** Kyr 25:20, **σðγγ** Ps 13:10, **σðγγ** AO 2:5 (∞ **σðν** 27:15 **σογγν-** O 74:8 'son'); **soñra σόνγγρα** Ps 17:14, **σογγρά** İK 13:28, **σðγγρα** La 49:1, **σογγρα** AO 30:5 (∞ **σονρα** 65:11), **σðγγρα** Syn 415:21, **σογγρά** ACMat I 12, **σðγγρα** Do 1:25 'sonra'; **tañ tång** La 22 - **tång** A O 68.3 'tan*'; **tañri ταγγρι-** Ko 23:10, **τανγγρι-** İK 7:38, **ταγγρι-** Syn 251, 27 'Tanrı'; **yañil- γιαγγιλ-** Ko 48:35, **γιαγγιλ-** La 94:1, AO 283:30 'yanılmak'; **yañniř γιαγγνής** Kyr 5 > 13, **γιαγγνισλιγγ-** Syn 532:8 'yanılıř'; **yeñ- γεγγ-** Ps 95 > 10, **γεγγκ-** La 45 «36, **γιεγγ-** AO 269:2 (∞ **γενηλ-** 20:5) 'yenmek'; **yeñi γεγγή** Kyr 87:7 'yeni' v. s.

b) 1. Genitivus takısı: **aħçaniñ àħτζανήγγ** AO 46:30. 2. ikinci şahıs mülkiyet takısı: **ih̄tizañ ðħτζιζάνγγ** La 87:5, **kuluñuz κουλουγγουζ** Ko 15:24. 3. fiil şahıs takıları: **oturuyon ðτουρουγγιονγγ** La 53¹ 19 'oturuyorsun'; **arañ àράγγ** La 47:5 'ararsın'; **sevdiñ σεβτιγγ** Do 223:1; **tanırsañ τανήρσαγγ** La 51:7; **dilersañuz τιλέρσαγγνήζ** Do 221:23; **yemeñ γιέμεγγν** AO 76:13 'yemeyin'; **duruñ τούρουγγ** La 74:34; **olsuñ ðλσοðγγ** AO 91:8 'olsun'; **atsiñlar àτσιγγλάρ** Syn 383 ı 3 'atsınlar' v. s.

Bütün bu takıların *n-li* varyantları da kullanılmaktadır.

c) **baña μπαγγά** Kyr 142= 21, **παγγά** Pros 76:1, **πανγγά** La 22. 24, **banañ μπανάγγ** La 25:27 ∞ **bana μπανά** Ps 107:13, Syn 240:29, **πανά** La 131:32, AO 78:26; **saña σαγγά** Kyr 22:9, Pros 7 2 : **σανγγά** P s 270:3, **σαγγά** Do 226:15, **sanañ σανάγγ** La 59:11 ∞ **sana σανά** Ps 146:18, La 141:6, AO 78:22, Syn 130:32.

Arap sesleri

81- ذ , ت , م , س , ض , ط , ظ Arap seslerinin telâffuzunda büyük bir deęişiklik yoktur. Ancak *dalâlet* ضلالت kelimesi *zelâlet* ζελαλετ- AO 242:2 diye kaydedilmiştir.

82. *ayın* : Karamanlıcada bu ses telâffuz edilmemektedir. Bazan yerinde *h*, *y* veya *y* seslerini görmekteyiz:

a) *ayın* > *h*: **ehtibar èħτιπαρ-** AO 157:23, **ihtibar ðħτιμπάρ** Syn 221; 6 < i' tibar; **ehtikat èħτικαθ-** AO 58:4, **ihtikat ðħτικάτ** La 42:20, Syn 220:24 < i' tikat; **ih̄timat ðħτιμάτ** Syn 236:33 < i' timat; **ih̄tiraz ðħτιράζ** La 28:6, **ìħτιράζ** Syn 25:22 < i' tiraz; **mahsim μαχσιμ-** Ps 25:5, **μαχσιμ**

AO 325: 19, *mahsum* μαχσοῦμ Syn 271:17 <ma^csum; *nizah* νιζάχ La 73: 2, AO 17: 7 <niza^c; *kanahat* καναχάτ La 64: 30, Syn 88: 7 <kana^at; *sahat* σαχάτ- Pros 11:13, *σαχάτ* Kyr 286: 14, La 24: 2, AO 46: 14, Syn 221: 3 <sa^at; *serrahat* σεῦῤαχαττῤι- Syn 231: 23, *şerihal* σεριχάτ El 199: 5 <şEIFat; *taham* ταχάμ La 30: 31 <ta^cam.

b) *ayın* > v: *dova* τοβά Kyr 4: 29, AO 60: 24, *ντοβά* La 80: 26, Syn 50: 4 <du^a.

c) *ayın* > y: *beyat* πεγιάτ La 65: 18 <bi^at; *cemayet* τζεμαγέτ- Kyr 88: 35, *τζεμαγιέτ*- La 74: 34, *τζεμαγέτ* AO 276: 19 <cema^at; *şerayet* σεραγέτ- La 99: 26, *σεραγιέτ*- AO 106:19 <şeri^at; *tabiyet* ταπιγέτ- La 49: 21, *θαπιγέτ* AO 45: 1 <tabi^at; *zenayet* ζεναγέτ- La 107: 12, *ζεναγέτ* AO 294:19 <sana^at; *eylâm* ἔηλαμ- La 105: 39 <i^lâm; *eyvaz* ἔηβαζ- AO 104: 1, *ἔιβαζ*- La 35: 3, Do 35: 7, Isp 12: 17, Plan I 147: 2, *iyvaz* ιγιβαζ- Ps 127: 12, *ἡγβαζ*- AO 138: 29 <i^vvaz.

83. *hemze*:

a) *hemze* > e: *cöreet* τζορεέτ Kyr 102: 15, *τζορεετλή*- Ko 52: 34 <cür^et.

b) *hemze* > v: *cizve* τζιζβέ Kyr 9: 15, İK 49: 13, AO 297: 25, *cizvi* τζιζβι Syn 535: 31, *cüzve* τζοüzβε KO 27: 15 <cüzⁱ; *sival* σιβάλ Kyr 23: 28, Ko 21: 4, İK 10: 40, AO 105: 3 <su^al.

c) *hemze* > y: *müymîn* μουημίν AO 53: 16 <mü^u'min; *teydip* τεϊτιπ Syn 47: 30 <te^dip.

Ver deęiřtirme

84. Yer deęiřtirme (metathesis) Karamanlıcada çok yaygın bir fonetik hâdisedir. Yer deęiřtirmeęe *r*. *I* ve *h* sesleri en çok temayül göstermektedir.

85. Komşu sesler:

a) *br* > *rb*: *erbiřim* ἔρπισιμ AO 75: 18 <ibriřim.

b) *er* > *re*: *tercübe* τερτζουπέ Ps 35: 5, *θερτζουπέ* AO 264: 19, *τερτζουπελι* Syn 383: 15, *tercibe* τερτζιπέ Kyr 9: 20 <tecrübe.

c) *fh* > *hf* > *kf*: *mekfum* μεκφοῦμ Kyr 207: 11 <mefhum.

d) *ğv* > *vg*: *evga* ἔβγα- Syn 101 : 12 <iğva.

e) *hk* > *kh* : *mekheme* μεκχεμε- Syn 177: 23 <mahkeme.

f) *hv* > *vh* ∞ *fh*: *evhal* ἔβχάλ Kyr 203: 20, *efhal* ἔφχαλ- AO 9: 24 <ahval.

g) *kb* > *bk* > *pk*: *mapkul* μαπκούλ AO 59: 25 <makbul,

h) *Ib* > *bl*: *kabl* καπλ- Kyr 211 : 16, Ps 8 : 9, İK 5: 5, La 41: 17, AO 5: 14 <kalb.

i) *Ih* (< *rh*) > *hl*: *mehlem* μεχλέμ Kyr 16 : 25, La 58 : 2 <melhem *μελχεμ*- Kyr 15 : 24 <merhem.

j) *iz* > *zl*: *izlam* ιζλάμ AO 9: 32, Syn 172: 35 <ilzam.

k) *mi* (?) > *im* : *çölmek* τζöلمέκ AO 227: 18, La 68 : 18 <çömlék (?).

- 1) *nh* > *hn*: *tahne* τααχνέ Kyr 71 : 9, *θαχνέ* AO 140 : 27 <tenha.
 m) *pl* > *ip*: *çiplak* τζιλπάκ Kyr 18 : 22, IK 60 : 16, AO 107 : 22, τζηλπάκ La 115 : 35 < çiplak.
 n) *rh* > *hr*: *pehriz* πεχρίζ- Kyr 9 : 13, *πεχρίζ* Pros 50 : 6, AO 236 : 16, Syn 240 : 30 < perhiz.
 o) *rg*>*yr*: *Meyrem* Μειρέμ Kyr 3 : 32, Pros 54: 11 < Meryem.
 p) *yh* > *hy*: *rahya* ραχγιά- Ps 269 : 2 *ραχγιά* o 15 : 1, *ραχγιά* AO 30 : 3 < rayha < rayiha.
 r) *yr*>*ry*: *aryi* άργή AO 90 : 7, *άργι* Syn 75 : 25, Isp 26 : 25 < ayri; *aryil-* άργιλ- La 44 : 18, AO 203 : 25, Syn 124 : 25, Isp 23 : 22 < ayril-; *baryaktar* παργιακτάρ AO 288 : 5 < bayraktar; *eryeti* έργεθη- AO 37 : 13 < eġreti ; *garyet* καργέτ Kyr 97 : 11, IK 5 : *καργιέθ-ι* O 167 : 10 < gayret; *garyi* κάργι AO 17 : 24 < gayri; *heryan* χεριάν Ps 101:14 < hayran; *horyat* χωργιάτ La 6 0 : *χοργιάτ* y n 174:19 < hoyrat; *kuryuk* κουργιουκ- Syn 64 : 29 < kuyruk ; *poryaz* ποριάζ Ps 174 : 11, KŞ, *ποργιάζ* AO 26 : 17, Syn 10 : 43 < poyraz < Yunanca βορέας ; *saryi* σάργι AO 61 : 23 < sair ; *seryan* σεργιαν- La 71 : 21, AO 267 : 30 < seyran ; *seryek* σεργιέγ- Syn 65 : 29 < seyrek ; *siryil-* σιργιλ- Syn 64 : 25 < sıyrıl- v. s.

86. Komşu olmıyan sesler :

- a) *d—n* > *nd*: *öndüç* όντουτζ AO 212 : 21 < ödünç.
 b) *l—n* > *n—l*: *nalet* ναλετ- Kyr 332 : 20, *ναλέτ* La 150 : 4, AO 52 : 17, Syn 247 : 35, Do 4 : 25, *ναλετλι* İsp 17 : 4 < lanet.
 c) *m—n* > *n—m*: *inam* ήνάμ AO 51 : 15 < iman.
 d) *m—v* > *v—m*: *verdimen* βερτιμέν Pros 36 : 1, *βερτιμεν-* Ps 266: 5 < merdiven.
 e) *r—n* > *n—r*: *gövencir* κοβεντζήρ AO 23 : 8 < güvercin.
 f) *v—y* > *ğ(<y)—v*: *riğavet* ριγαβέτ Kyr 22 : 8, Pros 11 r 5, IK 107: 23, Ko 7 : 9 < rivayet.
 S) *y—l* > *l—y*: *elâyet* έλαγέθ- AO 287 : 7 < eyalet.

Consonans assimilatiou

87. İlerleyici assimilatio :

I. Komşu sesler:

- a) *hz* > *hs*: *mehsan* μεχσοδν Kyr 62 : 24, *μεχσοδν* AO 117 : 26 < mahzun.
 b) *kv* > *kf*: *şekfa* σεκφά Syn 257 : 40 < şekva.
 c) *mi* > *mn*: *cümne* τζούμνε İK 13 : 7, Ko 7 : 2, AO 309 : 30 < cümle ; *gömnək* κομνέκ IK 54 : 25, *κομνέκ* AO 239 : 21 < gömlek ; *kemnik* κεμνίκ AO 210: 21 < kemlik ; *memneket* μεμνεκετ- AO 273 : 6 < memleket; *ölümnü* όλουμνοü AO 320 : 28 < ölümlü v. s.
 d) *nl*>*nn*: *bunnar* πουνναρ- Ko 9 : 22, AO 7 : 20 < bunlar ; *olsun-* nar όλσουννάρ İK 2 : 37, Do 78 : 17 < olsunlar ; *kefinne-* κεφιννα- La 35 :

23 < kefenle-; *serinnet-* **σεριννετ-** Syn 25 : 25 < serinlet-; *günnük κιουννοῦκ* Kyr 288 : 22, *κουννοῦκ* AO 91 : 2 < günlük v. s.

e) *ñl* > *ñn* : *añna-* < *añla-*, *diñne-* < *diñle-*, *yañniş* < yanlış v. s. (80. § a).

f) *ph* > *pp*: *şüppe* **σουππε-** La 110 : 31, **σουππέ** AO 172 : 25 < *şüphe*.

g) *sv* > *sf*: *fesfese* **φεσφεσε-** Pros 84: 8, Ko 51: 34, AO 269: 3, **φεσφεσέ** Kyr 5: 28, Syn 30: 23 < vesvese; *kisfelen-* **κισφελεν-** Pros 24: 23, Ps 267: 30, Haz 22: 23 'giyinmek' < kisvetlen-; *tasfir* **τασφιρ** Kyr 87: 19, Ps59: 20, **θασφιρ-** AO 45: 2, **τασφιρ-** Syn 19: 19, El 54: 12 < tasvir.

h) *şv* > *şf*: *meşfaret* (32. § a) < meşveret; *rüşfet* **ρουσσφét** Ps 17: 3, **ürüşfet** (18. § d) 'faiz' < rüşvet.

II. Komşu olmıyan sesler:

a) *ç—ş* > *ç—ç*: *çervic* **τζερβιτζ** Syn 257: 1 < çerviş.

b) *l—r* > *l—l*: *çalı çilpi* **τζαλιπαρ-τζιλπιερ-** AO 30: 3 l < çalı **çirpi**.

c) *t—k* > *t—t*: *temesüt* **τεμεσιουτ-** Syn 459: 35 < temessük.

88. Gerileyici âssimilatio:

I. Komşu sesler:

a) *ez* (> *zz*) > *z*: *eza* **έζα-** Syn 383: 7 < ecza.

b) *fz* > *vz*: *hıfz* **χίβζ** La 6 : 8, AO 286: 4, Syn 75: 20, **χήβζ** Do 27: 12, Isp 7: 8, Plan II 42: 2, El 221: 13 < hıfz.

c) *ğn* > *nn*: *inne-* **ίννε-** La 69: 17, Hem 209: 16 < iğne.

d) *hk* > *kk*: *mahkeme* **μακκεμε-** Do 11: 5 < mahkeme; *mukkem* **μουκκέμ** Kyr 163: 3, Pros 9: 5, Ps 23: 3, El 50: 17 < muhkem.

e) *ln* > *nn*: *annı* **άννι-** AO 227: 26 < alnı.

f) *md* > *nd*: *sindi* **σίντι** La 35: 31 < şimdi.

g) *mk* > *nk* (**ñk**): *m ü n* **μουνκούν-** A O 250: 15 < mümkün,

h) *nb* > *mb*: *tembih* **τεμπιχ** Kyr 97: 6, **τεμπήχ** La 51: 39 < tenbih,

i) *nf* > *mf*: *memfaat* **μεμφαάτ** La 89: 23, Do 80: 6, *memfiat* **μεμφιάτ** Ps 40: 17 < menfaat.

j) *nü* > *mv*: *mimval* **μιμβάλ** La 143: 12, Syn 46: 39 < minval.

k) *tb* > *bb*: *rübbe* **ρουππε-** Syn 308: 17 < rütbe.

l) *vh* > *fh*: *efhal* **έφχαλ-** AO 57 : 29 < evhal (85. § f) < ahval.

m) *zk* > *sk*: *ırisk* (18. § a) < rızık; *teskire* **θεσκιρέ** AO 217: 3 < tezkere.

n) *zs* > *ss*: *çözsünler* **τζοςσουνλέρ** Kyr 86: 28 < çözsünler v.s.

o) *ayın+t* > *tf*: *mu(ü)tteber* **μουττεπερ** Kyr 87:33, Do 208: 1, **μουττεμπέρ** Syn 176: 42 'itibarlı' < mu^tteber.

II. Komşu olmıyan sesler:

a) *h—k* > *k—k*: *ahmak* **άκμάκ** AO 205: 6 < ahmak.

b) *l—r* > *r—r*: *dirber* **ντιρπερλιγ-** Ps 68: 13 < dilber; *yarvar-* **γιαρβαρ-** Isp 147: 10 < yalvar-.

c) *m—v* > *v—v*: *verdiven* **βερντιβεν-** Syn 186: 20 < merdiven.

d) *n—m* > *m—m*: *mizam* **μιζάμ** AO 287 : 17, Syn 88: 11 < nizam.

- e) $r-1 > 1-1$: *çirçiplak τζήλ τζηπλάκ* La 66: 30 < çirçiplak.
 0 $y-r > r-r$: *berhaber περχαπέρ* Kyr 203: 28, Ko 70: 6 'habersiz'
 < beyhaber (15. §) < bihaber; *perpamber περγαμπέρ* Kyr² 21: 5,
περγαμπερ- La 26: 35. < peygamber.

Consonans dissimilatio

89. İerleyici dissimilatio:

I. Komşu sesler:

- a) $m \ll >$ *ml:iskemli ισκιέμλι* Syn 186: 1 < *iskemni ισκέμνη*- Pros 28: 20, *ήσκειμνι*- La 108: 21, *ισκιέμνι* Syn 187: 3 < Yunanca *σκαμνί* 'iskemle'.

- b) $nn > nd, md$: *cehendem τζεχεντέμ* Syn 48: 34, *cehindem τζεχινδεμ*- Isp 14: 18, *cehemdem τζεχεμτεμ* - La 22: 24, AO 9: 4 < cehennem.

- c) $nn > nl$: *cenlet τζενλέτ* Kyr 258: 16, *τζενλετ*- La 92: 38, *τζένλετ*- Syn 384: 40 < cennet.

II. Komşu olmıyan sesler:

- a) $r-r > r- /$: *mavrul (60. §), mağrul μαγρουλ*- Ps 192: 26, *μαγρουλλούκ* El 4: 13 < mağrur.

90. Gerileyici dissimilatio:

I. Komşu sesler:

- a) $dd > gd$: *begdova πεκτοβά* Kyr 96: 38, Ko 22: 23, *μπεκτοβά* İK 108: 21, *πεκτοβαλή* AO 318: 4 < beddua.

II. Komşu olmıyan sesler:

- a) $1-1 > n (n)-1$: *sinsile σινσιλέ* Kyr 352: 7, Ps 12: 14, *σινσιλε*- Pros 77: 12, ACMat I 17, AO 239: 26, El 143: 3, *siñsile σιγσιλε*- Do 59: 1 < silsile.

- b) $1-1 > r-1$: *vervt-le βερβελέ* Ps 10: 20 < C velvele; *zerzele ζερζελε*- İK 59: 10, *ζερζελέ* AO 114: 1, Syn 175: 41 < zelzele.

- c) $m-m > n-m$: *nemleket νεμλεκετ*- Kyr 18: 28, Pros 4: 5 < memleket.

- d) $r-r > ğ-r$: *mağmer μαγμέρ* AO 302: 32 < mermer.

Consonans uzaması

91. Consonans uzaması (geminatio) şu kelimelerde vuku bulmuştur: *aşşağı ássağı* AO 34: 4 < aşığı; *bakkır πακκίρ* La 47: 27, *πακκίρ*- Do 68: 8 < bakır; *hille χιλλέ* Ps 31: 25, Ko 28: 29, Syn 176: 40, Do 210: 10 < hile; *Mahiye ιλλαχιγιέ* Kyr 1:8, *ήλλαχηγιέ* AO 29: 22, *ιλλαχιγιέ* Syn 230: 17, *illâhet (21. § b)* 'ilâhî' < ilâhiyet; *illeri(ü) ήλλερή* AO 51: 6, *ιλλεροϋ* Ko 7: 21 < ileri; *k a ικαπηη- r o s* 18: 5, *καπηή* Ps 269: 8 < kapı; *küççük κουτζτζούκ* La 118: 23, *κουτζτζούκ* Do 18: 8 < küçük; *padişşah πατισσαχ*- Ps 5: 13, *παντισσαχ* Syn 230: 14 < padişah; *sakkal σακκάλ* La 53: 16, Isp 181:8 < sakal; *sakkat σακκάτ*

La 37: 2, Do 211: 28 < sakat; *şerrif* **σεῖρηφ** Kyr 75: 28, Syn 230: 10, **σεῖρηφ** Ko 22: 17, **σεῖρηφ** La 33: 32 < şerif v. s. ...

Consonans kısalması

92. Metinlerimizde consonans kısalması hâdisesine sık sık tesadüf edilmektedir: *dikat* **διηκατλι** AO 94: 21, **ντικατ** Syn 166: 15 < dikkat; *evel* **ἔβελ**- AO 168: 3 < evvel; *hese* (29. § e) < hisse; *ilet* **ἰλῆτ** La 65:29, **ἰλετ**- AO 35: 32 < illet; *izet* **ἰζῆτ** Kyr 15: 14, Ko 9: 6, **ἠζῆτ** AO 48: 21 < izzet; *kere* **κερῆ** AO 30: 11, *keret* **κερῆτ** La 44: 2, AO 44: 19 < kerre; *küvet* **κουβῆτ** Kyr 62: 10, La 63: 27, **κουβῆτ**- Pros 8: 24, Syn 383: 11, **κουβῆτ**- AO 4: 1 < kuvvet; *lezet* **λεζῆτ** Kyr 5: 34, **λεζῆτ**- Pros 10: 7, Do 218: 5, **λεζῆτ** Syn 176: 20, *lazet* (31. § c) < lezzet; *muhabet* **μουχαπέτ** Kyr 17: **μουχαπέτ**- O 126: 10, **μουχαπέτ**- Syn 170: 10 < muhabbet; *müceret* **μούτζερετ** Ko 25: 28, AO 65: 2, **μούτζερετ** La 61: 12, **μούτζερετ** Syn 175: 43 'yalnız, sadece' < mücerret v. s.

Consonans düğümleri

93. Kelime başındaki consonans düğümleri umumiyetle muhafaza edilmiştir: *França* **φράντζα** Syn 65: 16 'Fransa'; *hristian* **χριστιαν** passim 'hıristiyan'; *proskinis* **προσκυνής** AO 164: 23 < Yunanca **προσκύνησις** 'secde, ibadet'; *psalmos* **ψαλμὸς** passim 'mezmur'; *stavros* **σταυρὸς** passim 'istavroz' v. s. Bazen çözülmüştür: *fireng yarası* **φηρένγκ γιαρασι** La 71: 23 'firengi'; *iskemni*, *iskemli* < Yunanca **σκαμνί** 'iskemle' (89. § a).

94. Kelime ortasındaki consonans düğümleri aşağıdaki değişikliklere uğramıştır:

a) *fh* > *f*: *mefum* **μεφουμ**- Kyr 2 8 6 : **μεφουμ** D o 12:28 < mefhum.

b) *lh* > *l*: *filal* **φίλαλ** Syn 75: 19 < filhal.

c) *ph* > *p* ∞ *f*: *şüpe* **σουπε**- Kö 65:31, **σουπεχσις** Ko 58: 13, Kyr 163: 3, *şüfe* **σουφε**- Kyr 98: 30 < şüphe.

d) *rh* > *r*: *dir em* **τιρέμ** Kyr 102: 38, AO 247: 18 < dirhem.

e) *sh* > *s*: *meşur* **μενσουρ** AO 53: 25, Do 4: 7 < meşhur.

f) *zh* (> *sh*) > *s*: *mesep* **μεσεπ**- Ko 11: 16, La 132: 1, AO 112: 6, Do 9: 14, **μεσεμπ**- Syn 414: 22 < mezhep.

g) *lk* > *k*: *kak*- **κακ**- AO 158: 31 < kalk-,

h) *tç* > *ç*: *şeraeçi* **σεραετζη**- Kyr 355: 36, *şerahaçi* **σεροχατζη** Syn 11: 25 (∞ **σεῖρηαχαττζη** 231: 23) < şeriatçı.

o) *fa* > *fç* : *Çifti* **τζιφτζι** Syn 66: 31 < çiftçi,

j) *ptç* > *pç*: *zapçı* **ζαπττζη**- Kyr 26: 35 < zaptçı.

95. Kelime sonundaki consonans düğümlerinin uğradıkları değişiklikleri ise şu şekilde gösterebiliriz:

a) *eh* > *ç*: *veç* **βῆτζ** Ps 33: 25, AO 215: 5, Syn 384: 1 < vech.

b) *th > t*: *fet* φέτ Kyr 1: 20, AO 268: 31, Syn 544: 19 < feth; *met* μέτ Kyr 18: 1, AO 168: 31, Syn 76: 19 < meth < medh.

c) *st > s ∞ z*: *dürüs* ντιουροδς Ps 107: 14, ντιουριοδς Syn 235: 36 < dürüst; *putpe(a)res* πουτπερεσ- İK 80: 14, İsp 21: 26, πουτπαρές Kyr 154: 16, *putperez* πουτπερέζ La 91: 28, İsp 184: 2 πουθπερέζ O 101: 27 < putperest; *serbes* σερπές La 47: 26, Do 26: 14, σερμπές Syn 71:18, *serbez* σερπέζ AO 170: 27 < serbest; *tendiriz* (28. § k) < tendürüst.

Consonans türemesi

96. *y~ (64.§) ve h- (67.§)* seslerinden başka, Karamanlıcada daha şu inetimolojik consonanslar türemiştir :

a) Explosiva, spirans ve affricatadan önce *n*: *fırşant* φιρσάντ AO 20: 29, *fursant* φουρσάντ La 56: 2 < firsat; *menşur* (94.§ e) < meşhur; *mencilis* μεντζελίς Kyr 62: 4, μεντζηλής Pros 58: 5, μεντζιλίς La 107: 18, μεντζηλήσ- AO 306 : 5, *menclis* μεντζίλς AO 306 : 4 < meclis.

b) *m* - den sonra *b*, *p*: *embr* έμπρ Syn 382: 38 < emr; *gömbürkçü* γκιομπριουκτζιου- Sy n 187: 19 < gümrükçü; *gümbrah* γκιομπράχ Syn 197: 10 < gümrah; *imbren-* ήμπρενητζή La 120: 3 ήμπρεν- O 270:21 < imren-; *ömr* όμπρ- Syn 464: 36 < ömr; *tombruk* θομπροδκ AO 290: 3, *τομπρουγ-* Syn 189: 1, *dombruk* ντομπρουκ- Ps 174: 26 < tomruk; *zümbre* ζουμπρε- La 85: 3 < zümre; *zümbrüt* ζουμπροδτ La 27:31 < zümrün; *tempsil* τεμφιλ Kyr 16: 31 < temsil.

c) *h*: *peydah* πεγτάχ Kyr 93: 32, AO 56: 17, *peýntâç* Syn 531:29 < peyda; *tesel(l)âh* τεσελλάχ Kyr 95: 37, *tesseleiaç-* Ps 151: 20, *τεσελλάχ* La 37: 22, Syn 221: 5 < tesellâ (30. § e) : teselli; *zinahkâr* ζιναχκιάρ Ps 113: 27, *zinahker* ζιναχκερ- La 60: 30, İsp 140: 3 < zinakâr.

d) */*: *berli* περλί AO 91: 31 < beri; *gerli* κερλί AO 52: 30 '-den sonra* < geri; *gibil* κηπίλ AO 4: 31, *κίπίλ* Do 21: 10 < gibi.

e) *-m* : *barem* μπάρεμ Syn 47: 16 < bari; *eđerim* έγεριμ Kyr 5: 33 < eđer; *Ulam* ήλλαμ La 93: 21 < illâ; *illem* ήλλεμ La 35: 5, *ίλλεμ* AO 262: 9, Syn 70:39 < ille; *yoksam* γιόκσαμ Syn 56: 31 < yoksa; *zirem* ζήρεμ Kyr 22: 31 < zira.

i) *d*, *t*: *mızdırak* μιζτιράκ AO 262: 17 < mızrak; *hstirak* χιστιράκ AO 264: 28 < kısarak; *sapant* σαπαντ- AO 29: 12 < sapan.